Leto XXVI. Poštnina plačana v gotovini Postgebühr bar bezahlt Ljubljana, 30. marca 1944 Štev. 13

DOMOVINA in KMETSKI LIST

Verwaltung und Schriftleitung · Uprava in uredništvo: Puccinijeva 5 — Tel. 31-22—31-26 — Erscheint wöchentlich · Izhaja vsak teden

Festbezugspreis jährlich · Naročnina letno Lir 24 — Einzelverkaufspreis · Posamezna številka Cent. 80.

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Na jugu vzhodnega bojišča se nadaljuje ogorčena obrambna bitka. Prav tako trajajo siloviti boji pri Cassinu v Južni Italiji. Anglosaški letalci so v preteklem tednu ponovno napadali Nemčijo, doživeli pa so zlasti preteklo soboto strahovit poraz. Sestreljenih je bilo nič manj kakor 112 sovražnih štirimotornih bombnikov, kar pomenja tudi izgubo tisoč izbranih anglosaških letalcev. To je bil do sedaj eden izmed največjih sovražnih letalskih porazov. Obenem so nemška letala ponovno napadla London in povzročila velike požare in razdejanja. O stanju na bojiščih je podalo nemško vojno poročilo v torek, 28. t. m. naslednjo pregledno sliko:

Pri Nikolajevu so bili sovjetski napadi odbiti v ogorčenih bojih iz bližine. Severnozapadno od tu so lovci in planinski lovci v zanosnih protinapadih preprečili boljševiški poizkus, da bi razširili neko predmostje preko Buga. Na področju Balte so v teku še nadalje težki boji. Med Dnjestrom in Prutom so težke nemške bojno-letalske sile posegle v boje. Uničile so številne sovražnikove oklopnike in večje število motoriziranih in vprežnih vozil. Pri tem je major Rudel ponovno uničil 9 sovražnikovih oklopnikov. S tem je v več kot 1800 poletih sam uničil 202 sovražna oklopnika.

Južno od Proskurova, severnozapadno od Černovic, pri Tarnopolu in na področju Brodov se nadaljuje obrambna bitka z nezmanjšano silovitostjo. Naše čete nudijo sovjetskim napadalnim silam ogorčen odpor.

Posadka Kovelja je ponovno odbila sovražnikove napade. Severno od Kovelja so naše divizije z napadom osvojile nadaljnje ozemlje in razbile sovražnikove protinapade. V bojih na področju Kovelja se je s posebnim junaštvom odlikoval poročnik Klapperstück, vodnik v brigadi oklopnih topov. Med Dnjestrom in Čavsi so priborile naše čete proti boljševikom, napadajočim s podporo številnih oklopnikov in bojnih letal, ponovno popoln obrambni uspeh. Sovražnik je ponovno izgubil več tisoč padlih ter številno težko in lahko orožje.

Na področju južnovzhodno od Ostrova je prišlo do izprememb polnih krajevnih bojev.

V severnem odseku vzhodnega bojišča se je posebno odlikoval 162. grenadirski polk pod poveljstvom majorja Haseja skupno s podrejenimi pehotnimi in pionirskimi edinicami.

Na Arktiku so na bojišču Liza zavzeli vzhodnonarški planinski lovci več sovražnikovih višinskih postojank in uničili bojne naprave z njih posadkami.

V Italiji ni prišlo včeraj do kakih pomembnejših bojev.

Nemška bojna letala so z dobrim uspehom napadala sovražnikove ladijske cilje pred Anzijem. En tovorni parnik je bil potopljen, trije nadaljnji pa poškodovani.

Med odbrambo sovražnih letalskih napadov na nemška letališča v južnozapadni Francji je bilo včeraj sestreljenih 20 severnoameriških letal.

Nekaj sovražnikovih motilnih letal je prodrlo v zadnji noči nad rensko-westfalsko industrijsko področje.

Močne nemške bojne jate so izvedle v noči na 28. marc težak napad na Bristol. Z odmetom večjega števila rušilnih in zažigalnih bomb so nastala že med strnjenim napadom obsežna razdejanja in velepožari na področju ciljev.

* * *

Na Madžarskem se je pretekli teden izvršila važna izprememba. Sestavljena je bila nova vlada, ki ji predseduje dosedanji madžarski poslanik v Berlinu Döme Sztojay. V novi vladi so sami zanesljivi možje, ki so odločeni vztrajati v borbi proti boljševizmu. Nemška in nova madžarska vlada sta sporazumni v tem, da se izvedejo ukrepi, po katerih se bo v duhu starega zavezništva izvršila čim popolnejša mobilizacija vseh madžarskih pomožnih sredstev, da se doseže končna zmaga za skupno stvar. Za poslanika in pooblaščenca velikonemškega Reicha na Madžarskem je Führer imenoval dr. Edmunda Veesenmayerja.

* * *

Kakor je bilo pričakovati, je finska vlada odklonila sovjetske pogoje za premirje. Finska se ni dala zvabiti v past. Berlinski listi so k odklonitvi ugotovili, da je finski narod na podlagi izkušenj pač dobro vedel, kaj pomenijo sovjetske vabe in da ni Finska imela nikake možnosti, da bi dosegla tak mir, ki bi ji lahko zagotovil njen obstanek in njeno čast.

* * *

Japonski ministrski predsednik Tojo je pred dnevi govoril v japonskem parlamentu. Japonsko cesarstvo, je rekel, čakajo odločilni boji, katerih izid bo odločilen za usodo naroda. Danes ni med prvo vojno črto in med fronto v domovini nikake razlike več. Zaupanje Japoncev pa daje vladi nove izpodbude v izpolnjevanju nalog. Američanom in Angležem ne bo uspelo, da bi še enkrat vdrli na področje vzhodne Azije.

Barba proti komunizmu:

Naša prva zapoved

Komunisti v naših gozdovih preživljajo črne dneve. Menili so pač, da bodo po prezimljenju v svojih skrivališčih lahko spet pričeli s svojimi pomladnimi »ofenzivami«, kar je istovetno z roparskimi in uničevalnimi pohodi. Toda računi so jim bili takoj v začetku pomladi temeljito prekrižani. Že zadnjič smo poročali o porazih komunističnih krdel, med katerimi je bil najhujši oni na Trški gori. Medtem so prispela v Ljubljano poročila o novih uničevalnih udarcih, ki so bili zadana gozdnim tolovajem v raznih krajih na Dolenjskem in Notranjskem. O njih poročamo podrobneje na drugem mestu.

Vsako zlo ima enkrat svoj konec in tako je pogubi zapisan tudi slovenski komunizem. V kratkem bodo minila že tri leta, odkar je bila tudi naša domovina zapletena v krvavo igro sedanje velike vojne. Kmalu po razpadu Jugoslavije so se v naših gozdovih začeli zbirati komunisti. Z agitacijo v mestu in na deželi se jim je posrečilo ustvariti med mnogimi nezavedneži prepričanje, da velja njihova borba odporu proti takratnim italijanskim zasedbenim oblastvom. Prav kmalu pa se je izkazala dvolična igra komunistov na eni in badoljevcev na drugi strani. Slovenska javnost je začela po malem spoznavati, da se za krinko »osvobodilne fronte« skriva pravi obraz slovenskega komunizma, ki ne štedi žrtev in ne izbira sredstev, samo da bi se dokopal do oblasti nad slovenskim ljudstvom. Medtem ko so padale žrtve in so romali številni slovenski rojaki v italijanska koncentracijska taborišča, je komunistična klika prijateljsko mešetarila z badoljevci na Dolenjskem in od njih prejemala orožje, strelivo, opremo in sanitetni materijal. Poročila so govorila tudi o skupnih pojedinah.

Po izdajstvu in zlomu »cesarske« badoljevske vojske se je komunistom za kratke tedne posrečilo strahovati s terorjem nad delom Ljubljanske pokrajine. Takoj so se začeli vrstiti množestveni poboji, ki so zbudili globoko ogorčenje med pošteninimi Slovenci. Ko je medtem nemška vojska vzela vse Jadransko Primorje v svojo zaščito, se je organiziralo slovensko domobranstvo, ki je kmalu doživelo svoj ognjeni krst in je nastopilo nezadržen pohod zoper blazne uničevalce slovenske domovine. Danes je kranjski orel na rokavih sivih uniform slovenskega domobranstva vsepovsod, kjer se pokaže, poroštvo miru in reda ter popolna varnost pred zalrbtnimi vdori tolovajstva iz gozdov.

Ob dogodkih, ki so se v naši ožji domovini naglo razvijali od lanskega božiča dalje, je izpregledala tudi Ljubljana. Protikomunistična spomenica, ki so jo podpisali najvidnejši predstavniki vseh slojev in stanov slovenskega naroda, je zadnje tedne krožila po vsej Ljubljani in se je dosedaj zbrala pod njo že 30.000 podpisov. Nikdo ni bil k temu siljen, vsakemu je bilo dano na prosto, da s svojim podpisom izpove solidarnost v skupnem slovenskem odporu proti komunizmu. Kdor stalno živi v Ljubljani in pozna vse utripe njenega življenja, bo potrdil, da je po lanskem 8. septembru nastopila velika razlika, veliko iztreznjenje. In to je dragocena pridobitev, kajti od komunizma nagnita Ljubljana bi vodila ves slovenski narod v propast. Ko pa imata naš kmet in delavec zavest, da se lahko v svojem odporu proti komunizmu opirata na moralno zdravo in narodno čvrsto Ljubljano, se jima ni bati nobene duševne kuge in nobenega tolavajstva. Danes je naloga Ljubljane, da organizira borbo za dokončno iztrebljenje komunizma. Ta borba je, kakor kažejo ravno poročila zadnjih dni, prešla v odločilno obdobje. Obenem pa se že kaže za Ljubljano druga naloga: da pomaga organizirati obnovo slovenske domovine. Tudi v tem pogledu so že bili storjeni prvi koraki in se delo lepo razvija. Gotovo ni daleč čas, ko bomo — po uničenju komunizma — lahko razodeli slovenski javnosti, kakšne načrte in ukrepe je pripravila Ljubljana s svojim uradom za obnovo, da preobrazi lice in prerodi duha slovenske domovine.

Porazi tolovajskih krdel so seveda morali imeti svoj učinek tudi na komunistično vodstvo. Rdeči prvaki so že dalje časa sprti med seboj. Po življenju si strežeta prva dva tolovajska glavarja Kardelj in Kidrič. Spričo vedno bolj nepopustljivega narodnega odpora in nastopa domobrancev skušajo komunistični glavarji rešiti, kar bi se pač še rešiti dalo. V tem pogledu je zlasti zanimiv »odlok«, ki ukinja dosedanjo obliko slovenske »čekes«, kratko imenovane »VOS«, — to so kratice za »varnostno obveščevalno službo«. Te tri kratice so zadale slovenskemu ljudstvu nepopisno gorje. Za njimi se je skrivala organizacija najhujših komunističnih zločincev, ki so povsod, koderkoli je imel komunizem oblast, strahovali deželo z grozovitimi zločini in pokončevali naše ljudi. Črke VOS so se skrajno žalostno zapisale v veliko zgodovinsko poglavje slovenskega naroda pod komunističnim terorjem v sedanji vojni. Kajpada je ukinitev VOS samo navidezna, vendar je značilna. Umaknili so te tri črke, ki jih vse naše ljudstvo izgovarja z globokim ogorčenjem in mnogokrat z grenkimi solzami. Kolikor časa jim je še dano vedriti in oblačiti v posameznih nesrečnih krajih slovenske domovine, bodo komunisti izvrševali svoje krvniško početje neposredno po določilih komunističnega centralnega odbora.

Vemo, da komunisti v svojem obupnem besu lahko zadajo slovenskemu ljudstvu še nove krvave večje rane. Toda računi so v glavnem že sklenjeni. Prihaja čas, ko bomo zapisali dokončno sklepno besedo o popolni propasti slovenskega komunističnega tolovajstva. Prav nobeni zunanji dogodki ne morejo vplivati na to, da si ne bi Slovenci pošteno uredili svojo domačijo. To pa se ne more zgoditi, dokler bi nam od naših sovražnikov — to je od židovstva in boljševizma — najeti krvniki in uničevalci rušili, kar hočemo izgraditi v slogi in medsebojni ljubezni. Zato je skupni odpor proti komunizmu prva zapoved vsemu slovenskemu narodu!

DOMAČE NOVICE

* **Prelat dr. Anton Breznik †.** Po daljšem bolehanju je v nedeljo popoldne umrl v Ljubljani g. dr. Anton Breznik, sloveči slovenski slovničar. Rodil se je 1881 v Ihanu pri Domžalah. Kot duhovnik se je nad 40 let posvečal raziskavanju slovenskega jezika. Prejšnja leta je bil ravnatelj gimnazijskega zavoda v Št. Vidu nad Ljubljano, zadnjo dobo pa je živel v Ljubljani. Bil je član uglednih učenih društev, ki so ga cenila kot enega najboljših poznavalcev slovenščine. Njegova raziskavanja bo pač šele zdaj po smrti mogoče vsestransko oceniti. Pokopan je bil v sredo popoldne na Žalah. Slava njegovemu spominu!

* **General Kamilo Righetti** je umrl 17. marca na Dunaju v starosti 70 let. Lahko ga štejemo med svoje rojake, saj je od 1893 do 1939 živel v Ljubljani ter se tu popolnoma udomačil. Bil je tudi na glasu odličnega umetnika-slikarja. Žal je mnogo njegovih del zgorelo lani novembra, ko so tolovaji izropali in požgali grad Višnjo na Dolenjskem, kjer je pokojnik živel več let v pokoju.

* **V Ribnici na Dolenjskem** je po daljšem trpljenju umrla 15. marca v starosti 62 let ga. Frančiška Burgerjeva, vdova pokojnega usnjarja in posestnika, daleč naokoli znanega ribniškega rojaka Marka Burgerja, ki je umrl pred letom. Zapustila je dve hčeri in sina. Bila je v Ribnici splošno priljubljena.

* **Izvirna slovenska povest v »Domovini«** bo začela izhajati v prihodnji, velikonočni številki. Napisal jo je Vinko Gaberski in ji je naslov **»PO SILI CIGAN«.** Pretresljiva vsebina je zajeta po resničnih dogodkih iz polpretekle dobe. Ni dvoma, da bo nova povest »Domovine« spet zbudila splošno pozornost. Opozorite nanjo vse znance in prijatelje, ki morda še niso naročeni na »Domovino«. Prav zdaj imajo najlepšo priliko, ker se s 1. aprilom prične novo četrtletje. »Domovina« je najcenejši slovenski tednik; četrtletna naročnina je 6.— lir, posamezna številka pa je po 80 stotink. »Domovina« je v Ljubljani prav tako priljubljena kakor na deželi.

* **Sejte oljne rastline!** Vsem kmetovalcem in vrtnarjem priporoča in naroča kmetijski oddelek Pokrajinske uprave, da zaradi pridobivanja jedilnega olja sejete letos čim več solnčnic ali buč ali kake druge oljne rastline. Pripravlja se posebna naredba, s katero bodo vsi lastniki kmetijskih zemljišč obvezani posejati približno desetino površine njiv z oljnimi rastlinami. Mislite že sedaj, kje boste prihranili to površino. Pridelovalci bodo prejeli poleg določene odkupne cene, ki bo v primeri s cenami žita znatno višja, za vsakih 25 kg oddanega semena 1 liter olja po najvišji ceni ter polovico vseh na oddano množino semena odpadajočih oljnih tropin. Vestni prijelovalci pa bodo deležni še drugih ugodnosti. Sporočite najkasneje do 10. maja svojemu občinskemu uradu površino, ki jo nameravate zasejati s sončnico ali bučami, in pa skupno površino svoje obdelovalne zemlje (njiva, vrt, vinograd, travniki). Pravočasno bomo še objavili, kje boste dobili potrebno seme in ostale podrobnosti.

* **Goveje in telečje meso** — tako je pred dnevi razglasil naš Pokrajinski prehranjevalni zavod — spada med racionirana živila, zato se sme prodajati v gostinskih obratih le proti odrezkom živilskih obratih. »Prevod« vrši nad gostinskimi obrati ljah. »Prevod« vsak teden sproti objavi količino mesa, ki pripada posamezni osebi. V dotičnem tednu neizrabljeni odrezki zapadejo. Druge vrste mesa se smejo prodajati samo ob dneh, ki jih določa naredba o uvedbi enotnega obeda v gostinskih obratih. »Prevd» vrši nad gostinskimi obrati strogo nadzorstvo ter se kršilci najstrožje kaznujejo.

* **Specialitete poštnih znamk so bile sežgane.** Vsi opravki okrog pretiskanih znamk Ljubljanske pokrajine, ki so zbudile splošno pozornost, so zdaj končane. Kakor je 21. februarja posebna komisija po naročilu g. prezidenta Rupnika razžagala vse klišeje in jih s tem popolnoma uničila, da izključi ponarejanje znamk, tako se je 22. marca sestala ista komisija k sežiganju makulature. Komisija se je pri zopetnem štetju prepričala, da so bile vse znamke pravilno preštete in da so vsi računi v redu. Kar je važnega za zgodovino znamk Ljubljanke pokrajine, je shranjeno za muzej, vse drugo je pa uničeno.

* **O dajalcih krvi** smo nedavno pisali tudi v »Domovini«, kako koristni so zlasti v vojnem času. Marsikateremu ranjencu ali bolniku more rešiti življenje le hitra transfuzija krvi. Število stalnih dajalcev krvi pri nas zadostuje komaj povprečnim potrebam. Da bi mogli pomagati vsaj svojim najbližnjim, so vabljeni Ljubljančani, da si dajo pregledati kri in ugotoviti krvno skupino. V ta namen so sposobne osebe obojega spola v starosti od 20 do 50 let, ki so na splošno zadovoljivo hranjene in brez nalezljivih bolezni. Preglede za stalne dajalce krvi, ki dobe honorar in dodatno živilsko nakaznico, so vsak ponedeljek od 10. do 12. ure na kirurgičnem oddelku splošne bolnišnice.

* **Pridelovanje paradižnika** je zelo važno za splošno prehrano. V skladu z izkušnjami v Ljubljanski pokrajini je urejeno, da nihče ne sme prinašati na trg paradižnikovih sadik pred 1. majem. Priporoča se vsem vzgajačem, da pripravijo letos čim več paradižnikovih sadik, odgojenih v lončkih. Za letos je določena najvišja cena paradižnikovim sadikam, ki so le pikirane, ne pa v lončkih gojene, sicer pa zdrave in utrjene, po 0.75 Lire za vsako rastlino. Pravilno vzgojenim in dovolj prekoreninjenim sadikam, ki so bile vzgojene v lončkih in niso pretegnjene, ampak zastavne, zdrave in močne, je pa določena cena na 2 Liri za vsako rastlino. Strogo se bo pazilo na to, da bodo na prodaj le zdrave in zanesljive sadike.

***Danske vrste krompirja so se obnesle.** Bližajo se dnevi sajenja krompirja. Pridelovalcev je vedno več. Na področju Ljubljane se je saditev krompirja zadnja leta izredno razširila. Kdor razpolaga s količkaj zemlje, bo v bližnjih dneh sadil krompir. Čeprav bo večina sadila tisti semenski krompir, ki ga ima slučajno pri rokah, je vendar zanimivo poročanje »Kmetovalca«, ki nam pripoveduje, da se je z Danskega uvoženi krompir zelo dobro obnesel zlasti na poskuševališčih na Selu pri Št. Vidu. V Ljubljani so bili pridelki manjši, vendar še vedno zadovoljivi.

* **Deset let je minilo** 24. marca letos od velikega sportnega praznika, ko smo odprli orjaško smučarsko skakalnico v Planici. Zaslovela je po vsem sportnem svetu. Že uspehi, ki so bili pred 10 leti doseženi od svetovno znanih smučarjev v Planici, so bili neverjetni. Med prvimi je skočil norveški smučar Bürger Ruud 92 metrov daleč in je s tem dosegel nov svetovni rekord. Velik napredek so pa pokazali tudi slovenski smučarji. Naslednja leta so bili doseženi rekordi čez 100 metrov. Najboljši uspeh, ki so ga doslej zabeležili smučarji pri skokih, je dosegel v Planici nemški sportnik Gering, ki je skočil na zadnji prireditvi pred vojno 118 m daleč.

* **90 letnico je praznoval** na letošnji prvi pomladni dan prof. Josip Kožuh v Celju. Je splošno znan, saj je v 40 letih službovanja vzgojil na tisoče dijakov, ki so danes v uglednih službah. Dolga leta se je očetovsko trudil za Dijaško kuhinjo v Celju. Kljub visokim letom je še vedno čil in vsak dan za pisalno mizo.

* **40 letnico vestnega dela** je izpolnil vlakovodja Franc Brus iz Ljubljane. Zdaj je stopil v zasluženi pokoj. V dobi službovanja od 1904 do februarja 1944 je doživel mnogo težav in nevarnosti, v svoji službi pa je ostal vedno mož na mestu. Med tovariši je bil vedno priljubljen. Želimo mu še dolgo srečnega življenja z družino.

* **Zaplemba premoženja komunistov.** Z odlokom šefa Pokrajinske uprave je bilo zaplenjeno premoženje naslednjim komunistom: dr. Ivanu Vašiču, odvetniku v Novem mestu, sinu dipl. filozofu Jovanu Vašiču in hčerki dijakinji Marjeti Vašičevi.

* **40 kg masti** je dandanes lepo premoženje in tatu gotovo velik plen. Takšno količino je odnesel čevljarski pomočnik Polde L. lansko jesen gostilničarju Loziču v Gosposki ulici v Ljubljani. Imel pa je vrednotiti tudi pivovarsko smolo, katero mu je prinašal hlapec France iz pivovarne Union. Prilastila sta si 30 kg fine smole, ki je zelo redka. Oba pa sta bila zasačena in je bil Polde obsojen na 5 mesecev, France pa na 3 mesece strogega zapora.

* **Za letošnje pisanice** ni primernejšega dazila, kakor je izvrstna pripovedna knjiga »Brzonožec in Puščica«. Zbudila je med mladimi in starimi čitatelji veliko pozornost in gre v marsikateri hiši iz rok v roke. Dobite jo v vseh knjigarnah ter v upravi »Domovine« v Ljubljani, Narodna tiskarna.

Slovenska knjiga in Zimska pomoč

Vojni čas je priklical k življenju vsenarodno ustanovo Zimsko pomoč, ki si je nadela človekoljubno nalogo pomagati onim Slovencem, ki so si iz vojne vihre rešili le golo življenje. Mnogo jih je in vsak dan so potrebni hrane, nimajo ne zadostne obleke ne obutve. Vse to jim oskrbuje Zimska pomoč. Le malenkosten del izdatkov bomo krili z dohodki.

velike knjižne tombole,

ki jo prirejamo.

Obenem pa hočemo dokazati, da kulturno delo med nami kljub težkim razmeram ni prenehalo, temveč se je celo pomnožilo. Lepe knjige so namenjene vsem slojem: delavcu, najvišjemu izobražencu., pridobitniku kakor kmetu, dijaku, uradniku in drugim ljubiteljem naših slikarjev in mojstrov besede. Velmožje so nam v težkih časih jasen kažipot v lepšo bodočnost. Za borih 10.- lir, kolikor stane tombolska tablica, vam nudimo

bogate dobitke:

200 krat po 5 knjig (dvojke),
100 krat po 6 knjig (trojke),
75 krat po 8 knjig (četverke),
50 krat po 10 knjig (petorice),
25 krat po 10 knjig (tombole).

in 25 dodatkov k tombolam v denarju od 500.— do 5000.— lir v skupnem znesku 38.000.— lir. Vse to priča, da ima Zimska pomoč namen

širiti slovensko knjigo

med široke ljudske plasti. Ta je bila od nekdaj prijateljica vseh Slovencev.

Imena kakor so Josip Jurčič, Simon Gregorčič, Jože Dular, Julij Slapšak, Narte Velikonja, Kasper Meško, Ivan Matičič, Ilka Vaštetova, Fran Maselj-Podlimbarski in Janko Mlakar, so dovolj znana in jamčijo, da bodo srečni dobitniki knjig nadvse zadovoljni. Knjige bodo bogato opremljene s slikami naših priznanih slikarjev Saše Šantla, Frana Podrekarja, Rika Debenjaka in L. Perka.

Žrebanje številk

bomo izvršili večkrat. Najprej bodo izžrebane številke za dvojke, to je dobitke, ki jih bodo dobili lastniki tombolskih tablic z dvema izžrebanima številkama v vodoravni vrsti. Tak dobitnik ne bo smel dalje igrati in računati, da bo dobil trojko, ali višji dobitek, ker je vnaprej določeno število dvojk, trojk, četverk, petoric in tombol. Le na ta način je mogoča poštena igra, da bo

vsaka zadeta tablica dobila odgovarjajoči dobitek.

Številkam za dvojke bodo sledile številke za trojke itd. Objavljali jih bomo v presledkih 3 do 4 dni v dnevnikih in po radiu. Prve številke bodo izžrebane **9. aprila.**

Dobitek bo lahko dvignil vsak sam,

ali pa bo pooblastil koga, ki ima potrebno dovoljenje za prihod v Ljubljano. Vsi dobitki, ki ne bodo dvignjeni ob pravem času, bodo čakali na lastnike še mesec dni po končani tomboli v pisarni Zimske pomoči v Ljubljani.

Naš vrt v aprilu

Letošnji marec je bil ugoden, da smo opravili prva pomladna dela na vrtu. Hlad je zadrževal prenagli razvoj. Zdaj se nam obetajo toplejši dnevi. V kolikor nismo mogli opraviti v marcu, moramo v aprilu kar najbolj izkoristiti vreme in čas. **Zelenjadni vrt** mora biti popolnoma obdelan in urejen. Zgodnje vrste kalé. Ponovno sejemo solato, špinačo ter sadimo grah. Prve setve graha okopljemo, po potrebi ga obtaknemo z natičjem in prisujemo. V začetku aprila sejemo na prosto kasno zelje, proti koncu pa brstnati kapus, pozne cvetače, kasne vrste ohrovta in podzemske kolerabe. Vse sejemo in sadimo v vrste. Do srede aprila posadimo za seme korenje, peso, redkev in zelje. Ne sadimo skupaj sorodnih vrst, da se ognemo križanju. Posadimo tudi zgodnji krompir. Konec meseca bomo pripravili grede za kumare, paradižnike in papriko. Zagnojimo jih prav dobro s preležanim gnojem. Za poskušnjo posadimo konec aprila nekaj fižola. Sadimo krompir.

Iz toplih gred in zabojčkov presadimo na sončne in zavetne grede dovolj utrjene sadike ranega ohrovta in raznih cvetač, proti koncu meseca pa tudi rane kolerabice. Nadležni plevel zatiramo sproti s pletvijo in okopavanjem. Na setvah se pojavijo bolhači, na kapusnicah pa požrešni šoštarji. Bolhače zatiramo z apnenim, še posebno pa s tobačnim prahom. Šoštarje obiramo.

V sadovnjaku zalivamo ob suši mlado, posebno novo posajeno sadno drevje. V aprilu nadaljuje svoje pogubonosno delo cvetožer. Ob jutrih ga otresamo na razgrnjene rjuhe. Vduhar je še na delu, zato ga zatiramo. Če nismo cepili in precepili sadnega drevja, ko je počivalo, ga bomo cepili in precepili na lub, ko bo dovolj sočno. Cepiče hranimo zakopane na kaki senčni gredi.

Sobne rastline presajamo. Ukoreničene poganjence sadimo v majhne lončke, odkrijemo trajnice, jih okopljemo in pognojimo s preperelim gnojem ali kompostom. Pregledamo gomolje dalij in kan, jih razdelimo in proti koncu meseca posadimo. V lončke in zabojčke sadimo semenke kumar in buč.

Naša Kmetijska zbornica

Pretekli teden smo v »Domovini« razpravljali o pomenu nanovo ustanovljene Kmetijske zbornice za Ljubljansko pokrajino. Opisali smo njene obširne naloge za prospeh našega kmetijstva. V naslednjem si bomo ogledali članstvo in vodstvo Kmetijske zbornice ter široki ustroj zborničnega urada.

Člani Kmetijske zbornice

so brez razlike spola:

1. fizične in pravne osebe: a) ki se kot lastniki, zakupniki ali uživalci kmetijsko ali gozdarsko izkoriščanih zemljišč, ki ležijo v Ljubljanski pokrajini, na teh zemljiščih bavijo na svoj račun s kmetijstvom ali gozdarstvom kot glavnim poklicem; b) ki sicer niso lastniki, zakupniki ali uživalci kmetijskih ali gozdnih zemljišč, vendar se bavijo na svoj račun s kmetijstvom ali gozdarstvom kot glavnim poklicem, kakor mlekarji, perutninarji, viničarji, ribiči itd.

2. kmetijske in gozdarske pridobitne in gospodarske zadruge in njih zveze;

3. družinski člani (sorodniki, svaki(-inje), posinovljenci(-ke), rejenci(-ke), oskrbovanci), zgoraj v točki 1. navedenih oseb, v kolikor živijo s temi v skupnem gospodinjstvu, delajo v njih kmetijskem ali gozdarskem obratu brez plače v gotovini in nimajo kakega drugega poklica;

4. delavci, ki so na osnovi delovnega razmerja zaposleni v kmetijstvu ali gozdarstvu kot svojem glavnem poklicu.

Vse spredaj označene osebe so člani po zakonu.

Vsi člani Kmetijske zbornice imajo enake pravice in dolžnosti po tej naredbi in poslovniku zbornice. Imajo pravico, da se zaradi zaščite in pospeševanja svojega gospodarstva in zaradi zaščite svojih pravic poslužujejo vseh njenih naprav. Dolžni so dajati Kmetijski zbornici vsa pojasnila, poročila in podatke, ki so ji potrebni za njeno delovanje.

Kmetijska zbornica je upravičena pobirati za kritje stroškov svojega poslovanja in svojih naprav od svojih članov članski prispevek. Točnejša določila se predpišejo s poslovnikom.

Vodstvo Kmetijske zbornice

Kmetijsko zbornico vodi kot njen predsednik prvi namestnik pokrajinskega kmetijskega poverjenika po njegovih navodilih in pod njegovim nadzorstvom. Predsedniku v pomoč je sosvet pokrajinskega kmetijskega poverjenika.

Predsednik zastopa zbornico na zunaj. Skrbi za pravilno izvrševanje poslov zbornice; pri tem mora gledati na to, da se upoštevajo zakonski predpisi, zlasti da se zbornica drži svojega delokroga in ravna po poslovniku. Stalni namestnik predsednika je ravnatelj zborničnega urada.

Seje članov sosveta se vrše, kadar smatra to predsednik zbornice za potrebno, in sicer po njegovi odredbi in pod njegovim predsedstvom. Vsekakor pa se morajo vse važnejše zadeve pred njihovo rešitvijo predložiti sosvetu radi posvetovanja in stavljanja predlogov.

Predsednik more po svojem preudarku sklicati na posvetovanje tudi ožji sosvet, t. j. člane sosveta izvzemši okrajne kmetske poverjenike. Prav tako je upravičen sestaviti iz članov sosveta, če je potrebno ob pritegnitvi strokovnjakov stalne odbore in za obravnavanje posameznih določenih vprašanj iz zborničnega delokroga posebne strokovne odbore.

Točnejša določila o sejah sosveta, o postavitvi in delu odborov predpiše poslovnik.

Zborični urad

Kmetijska zbornica ustanovi zborični urad, ki mu načeluje ravnatelj. Zborični urad ima nalogo, da izvršuje posle Kmetijske zbornice pod vodstvom predsednika.

Zborični urad ima te-le oddelke: 1. oddelek za upravo, tisk in propagando; 2. oddelek za pravna vprašanja; 3. oddelek za gospodarsko upravo; 4. oddelek za skrb za podeželsko delavstvo in za strokovno izpopolnjevanje podeželskega prebivalstva; 5. oddelek za gozdarstvo in lov; 6. oddelek za poljedelstvo vključno tehniko v kmetijstvu; 7. oddelek za živinorejo, mlekarstvo in živinozdravstvena vprašanja; 8. oddelek za sadjarstvo, vrtnarstvo, vinarstvo in kletarstvo; 9. oddelek za planšarstvo; 10. oddelek za kmetsko gospodinjstvo; 11. oddelek za kmetijsko stavbarstvo; 12. oddelek za kmetijske zložbe in melioracije.

Točnejša določila o nalogah posameznih oddelkov predpiše zborični poslovnik. Na čelu posameznih oddelkov so vodje oddelkov, ki jim je dodeljeno potrebno strokovno osebje. Vodja prvega oddelka je obenem ravnatelj zborničnega urada in je uradni predstojnik vseh uradnikov in nameščencev zbornice. Ravnatelja nadomešča po uradniški stopnji najstarejši vodja oddelka. Za ravnatelja zborničnega urada predpisana izobrazba je absolviranje kmetijske visoke šole, za vse ostale vodje oddelkov in za strokovne uradnike zbornice pa potrebna strokovna šolska izobrazba.

Porazi komunistov vsepovsod

V zadnjem času so krdela gozdnih tolovajev doživela celo vrsto porazov. Na **Javorovici pod** Gorjanci jim je bil zadan uničevalen udarec. Bilo je 16. marca, ko se je novomeškim domobrancem okoli 9. dopoldne posrečilo obkoliti 4. bataljon komunistične »Cankarjeve udarne brigade«. Obroč je bil naglo sklenjen in že so zagrmeli streli. Padlo je 132 komunistov s štabom in poveljnikom vred. Predati se ni hotel nobeden, zato tudi ujetnikov ni bilo. Domobranci so zasegli obilen plen. Med drugim so dobili v roke veliko število težkih in lahkih strojnic, mnogo pušk in vse strelivo. Izgube na domobranski strani so bile majhne.

»Ljubljanska komunistična brigada«, ki je bila svojčas že hudo poražena pri Rakitni, se je zadnja dva meseca nanovo zbrala in štela okrog 240 goščarjev, med katerimi pa tokrat že ni bilo več Ljubljančanov. Domobranci so zvedeli, da se premika proti Podpeči. Po raznih praskah so domobranci začeli razpršena komunistična krdela napadati z borovniške in ljubljanske strani, najbolj vneto pa s podpeške Po dosedanjih poročilih so našli 115 mrtvih tolovajev, med katerimi so bile tudi ženske. Med drugimi je padla v Podpeči tovarišica Ivanka s prestreljenim vratom, ko se je udeležila napada na most.

Padla komunistka je bila **Ivanka Mulčeva** iz Loža, po domače Rajdkova. Že dolgo je bila znana po krvoločnosti. Lani po 8. septembru je sodelovala pri umoru lastnega očeta, ki je bil član vaške straže v Pudobu in so ga tam komunisti ubili. Že delj časa je bila v hribih, kjer so ji zaradi škorbuta izpadli zobje in si je morala dati v Kočevju vstaviti nove. Pobirala je ljudi v okolici Cerknice, ki so jih nato komunisti v Kočevju ustrelili. Pred dobrim mesecem se je v Starem trgu poročila »pod brezo« z nekim politkomisarjem.

Dne 18. marca zgodaj zjutraj so začeli komunisti napadati **Hotedršico** in jo zasipavati z minami. Zbrana so bila številna krdela, borbe so trajale ves dan in vso noč. V nedeljo je bil mir, drugo noč pa so komunisti spet napadali, a so bili poraženi in so se morali umakniti proti Črnemu vrhu. Padlih in ranjenih komunistov je bilo 160. Nadalje je bilo na Črnem vrhu zajetih 25 komunistov, v Godoviču pa 11.

Iz Zdenske vasi poročajo, da so komunisti po ondotnih brezuspešnih napadih pokopavali svoje mrliče na raznih krajih. Pod vasjo Hribom so jih pokopali 38, v Kočevju pa 11. Ljudje pravijo, da je tudi v Javkah več skupnih grobov.

Črni dnevi za komunistična krdela so pa tudi združeni s splošnim odporom, ki narašča med podeželskim prebivalstvom proti komunistom. Posebno značilna je bila v tem pogledu komunistična mobilizacija, ki je bila 13. marca razglašena v **Ambrusu.** Vsi moški od 14. leta dalje bi se morali javiti v Žužemberku. Namesto tega pa so se rajši umaknili v Velike Lašče k domobrancem. Drugi podoben primer se je zgodil v okolici **Ilove gore,** kjer je komunistično krdelo razkopavalo progo. Ker moških po večini ni več doma, silijo ženske na delo. Tako so se tudi tu razkropili komunisti čez dan po vaseh in plenili hrano, zvečer pa so zbirali ženske in jih tirali razkopavat progo. Ženske pa so se na svoj način uprle. Krampe in lopate so skrivaj zakopale, nakar so šle progo razdirat samo z motikami. Tako seveda niso prišle nikamor in je 15 ženske vso noč odkopalo samo dva praga. Tako spregleduje dežela.

Prvega je — obnovite naročnino!

Jože Kozar:

Vrnitev

Mahasta je Ljubljana, kadar se vračamo vanjo z vlakom, prihajamo od daleč in je minilo že mnogo časa, odkar smo bili odpotovali. Janez je zapuščal peron dolenjskega kolodvora. Deževalo je. Zdelo se mu je, da je še vsakokrat deževalo, kadar se je vračal v Ljubljano in je izstopil na dolenjskem kolodvoru. Enako mu je ostalo v spominu, da je vedno sijalo šibko, jesenskemu podobno sonce, polno sivine in megle, ko je vračajoč se s Štajerskega izstopal na glavnem kolodvoru. Bil je prepričan, da je mogoče najti Ljubljano kopajočo se v polnem soncu in zdravju le, če popotujemo v avtomobilu z gorenjske ali notranjske strani, ko smo preživeli pol meseca ob morju — v dežju.

Na pragu vrat, ki so držale na blatno in mlakužasto cesto pred kolodvorom, je postal. Premišljal je, kam bi krenil in kako bi prišel v mesto, ne da bi se preveč oblatil. Seboj je nosil kovčeg neošenjenca in v njem tako malo perila in obleke, da si domišljavosti glede svoje zunanjosti ni mogel privoščiti. Nihče ga ni pričakoval. Opazil je, da je pripeljal avtoizvošček neke s prtljago obilo otovorjene tujce na kolodvor in da se pripravlja na povratek v mesto. Hitro ga je poklical in se udobno zavalil v mehke blazine. Šoferju je naročil, naj ga zapelje v hotel sredi mesta.

Kljub blatu in kamenju je avto tekel prožno in s nekim ropotom. Janez se je pogreznil vase, prisluškoval je svojim občutkom in naraščanju svoje razburjenosti. Most čez Gruberjev prekop. Streliška ulica. Vodnikov trg. Oči so neutrudno iskale, kaj se je med njegovo triletno odsotnostjo v Ljubljani spremenilo. Našel ni nič novega. Ljubljanske ulice so se mu zdele prav take, kakršne so bile, ko jih je bil v vsej naglici z zagrenjenim srcem zapustil. Ljubljana se mu je zdela, kakor da je še včeraj hodil po njenih ulicah. Obšel ga je občutek globoke prevare. Če je pomislil, da so minila od takrat tri leta, ga je resnično zazeblo. Veselja pa ni čutil. Ni se razveselil nad občutkom mraza, ki je o njem tolikokrat sanjal, izčrpan, premočen od znoja in vročine, ležeč pod brezmočno vetrnico. Želja, da bi ga zeblo, se mu je zdela takrat neizpolnjiva. Kolikokrat je sanjaril, da opazuje nalive dežja, ki blagodejno kroti njegovo vročino in kakor pršna kopel spira z njegovega preznojenega telesa vso umazanost. Vedno pa je ostalo samo pri sanjah. Nekaj bežnih kapelj ni prineslo počitka in okrepitve. Danes ga dež ni prav nič navdušil.

*

V mislih se je posmehoval samemu sebi.

— Kaj bi se razburjal... lahko sem popolnoma miren... Saj me morajo imeti že za mrtvega... Ah, kakšno presenečenje! Vrnitev inž. Janeza Kovača, rudarskega delovodje. Bedaste šale! Stara surovina, ki so jo poživinili pijančevanje in dnevni požirki kinina... Norec, ki se glasno pogovarja sam seboj in živi za neodpodljive komarje in za ciganko z oljnato poltjo... In vse to — zakaj, ha? Zaradi mladega dekleta, ki se ne zna niti prav norčevati iz zaljubljencev. Ah! Nedvomno se bo grohotala, ko me bo videla tako zanemarjenega, z osivelimi lasmi, z gubami, ki jih tam doli vžge v obraz pekoče sonce... Ah! Kaj neki bo storila, ko me bo zagledala, Danica... Praznje marnje! Če bom imel vsaj malo sreče, jo bom morda našel v družbi katerega svojih nekdanjih prijateljev, ki mu bo v svojo zabavo izvabljala zaljubljene besede. Pah!

Polastila se ga je nestrpnost. Zakaj bi odlagal svidenje na jutrišnji dan? Zakaj si ne bi že danes privoščil te zabave, trpinčenja, ki boli in prinaša obenem zadoščenje? Zakaj bi zavlačeval začetek krasne burke, sijajnega prizora, ki ga bo odigrala norčava, zasmehljiva in ujedljiva Danica?

Danica! Ves čas je nosil pri sebi njeno majhno fotografijo, ki je bila že vsa natrgana, obdrgnjena, umazana; fotografijo, pred katero je tam doli nešteto ur sanjaril, jokal in vzdihoval; njegove solze in znoj so jo popolnoma premočile; pike mušjega blata so jo pokrile že zelo nagosto; bila je že zelo slaba slika Danice, kakor jo je oblekel modni salon Pavle Perovškove in počesal salon Olge Bernikove.

— Tržaška cesta, številka 61, je velel šoferju. V trenutku se je bil premislil. Spoznal je, da se ne bo mogel upreti želji, videti jo še nocoj.

Kljub vsemu mu je srce močneje utripalo. Ko se je avto ustavil pred znano mu hišo, je takoj opazil, da so pročelje popolnoma prezidali in preslikali. Kakor po navadi, je dvakrat pozvonil. Vežna vrata so se odprla neslišno.

— Grem k gospodični Pečnikovi, je malomarno zabrundal, s silo dušeč svojo razburjenost, ko je šel mimo okenca vratarjeve sobice. Nehote je opazil, da je v njej vse v neredu. Skozi priprta vrata je videl, da so se njeni stanovalci že pripravljali za noč. Spalne srajce in halje, posteljna pregrinjala in copate, vse je ležalo križem.

— Gospodična Pečnikova ne stanuje več tukaj, gospod!... Oh! Glej no, gospod inž. Kovač... Ste se vrnili, gospod inženir? Kakšno presene-

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Zeliščni usukanec iz črne moke. Stresi v skledo pol litra črne moke in za jajčno lupino vode ter zmešaj vse to z vilicami, obenem z dodanimi, drobno seseklianimi pomladnimi zelišči: vejico zelenega peteršilja, peresce luštreka, pehtrana, jagodovih listov, špinače, kopriv, rmana, melise, mete, kislice, regrata, trpotca, solate in drobnjaka — vsega naj bo za eno do dve pesti. Vse dobro sesukaj in zdrobi še z dlanmi ter zakuhaj te drobljance v dvá litra vrele slane vode. Kuhani usukanec zlij v skledo in zabeli z žlico maščobe, v kateri si zarumenila dve žlici koruznega zdroba ali pest drobtin iz črnega kruha. Močnik lahko usukaš tudi z jajcem.

Vitelca v paradižnikovi omaki. Namoči zvečer pol litra fižolice, drugi dan jo operi in skuhaj v 2 l slane vode do mehkega. Razgrej v kozi 2 žlici olja ali masti, rahlo zarumeni v njej drobno zrezano čebulo in prečen, olupljeno pa na rezine zrezano jabolko, dve žlici paradižnikove mezge in nekaj žlic fižolične vode. Ko vse prevre, stresi še fižolico v omako in jo pusti vreti še nekaj minut. Postavi jed s krompirjem ali krompirjevimi žganci, polento, testeninami ali praženim rižem na mizo.

Polentni narastek. Kuhaj v litru slane vode pol litra koruznega zdroba 10 minut. Nato ga zmešaj, prilij 2 žlici (umetnega) mleka ali eno žlico smetane, prideni malce limonina ali cimeta in dve žlici grozdičja, vse nekoliko osladi in stresi v kozo, ki si jo oplaknila z vodo. Testo dobro potlači, da nastane potica, jo zvrni na krožnik, potresi s sladkorjem in postavi s kuhanim sadjem na mizo.

Drobni nasveti

Gumijast plašč mora viseti na nekoliko vlažnem prostoru in lepo razprostrt. Kljub skrbi postane večkrat lomljiv, zato moramo plašč večkrat izmiti s salmijakovo vodo: 1 del salmijaka in 2 dela vode. Ko se posuši, ga s pomočjo male gobice ali kosmiča vate nateremo z glicerinom.

Snežke, ki so potemnele, lahko obnovimo z gumijevim lakom, ki ga kupimo v drogeriji. Snežke najprej s pomočjo gobice, ali krpice umijemo z boraksovo vodo in ko so popolnoma suhe, jih s čopičem tanko lakiramo. Ko se posuše, so kakor nove.

Kruh ostane svež, ako ga daš v lončeno posodo in pokriješ z vlažnim prtičkom.

Čiščenje klobukov. Včasih smo nosile klobuke samo pozimi, nova moda pa je vpeljala nošo klobukov tudi čez leto, da, celo v vročini Ker se klobuki poleti hitreje umažejo kakor pozimi, je dobro, da vemo, kako jih očistimo. Bele in sploh svetlobarvne klobuke odrgnemo nalahno, toda temeljito in obilno s praškom žgane magnezije. Potem zavijemo klobuk v čisto krpo in ga pustimo vsaj nekaj ur, nakar ga odvijemo in z mehko ščetko odstranimo magnezijo. — Temne klobuke snažimo z bencinom, ali s salmijakovim cvetom 'n sicer jih po vsej površini odrgnemo s krpo, ki jo namakamo v eno izmed navedenih tekočin. Krpo je treba večkrat izmenjati, da je vedno čista.

Koruzna moka (zdrob) se ne pokvari, ako ji prideneš v vrečo tenko železno palico.

Izobrazba naših gospodinjskih pomočnic

Ni potrebno da se služkinja uči zaradi službe ali gospodinje ampak zaradi same sebe. Znanje je najboljša dota, in premoženje, ki je najhujši zračni napad ne uniči in ki pride vsaki posamezni pozneje prav, ko se osamosvoji ali si še v starosti z njim pomaga in zboljšuje življenje. Kako pa naj se pri služkinjah zboljša plača in skrajša delovni čas? Kar na splošno bi bila za marsikatero velika krivica. Bodimo pošteni in pravični do vseh. Gospodinja namreč nima nobene ugotovljenosti, kakšno služkinjo sprejme v službo, kakor je to pri obrtnih pomočnicah, ki imajo v roki učno spričevalo za svojo tri- ali štiriletno učno dobo.

Vemo, da so med služkinjami zelo pridna, zvesta in zanesljiva dekleta; so pa tudi marsikatera počasna, površna ali celo lena, malomarna in nezanesljiva. Pridne hite in se jim vedno mudi, druge imajo vedno čas za postajanje in pogovarjanje. Kako naj se potem uredita delovni čas in plača? Znano je, da marsikatera gospodinja, ki je s služkinjo zadovoljna, sama od sebe pri plači primakne. In Zveza gospodinj je že pred leti sklenila, da bodo gospodinje dekletom, ki se bodo izkazale z učnim spričevalom, dale popoldne primeren odmor, in to je skrajšanje delovnega časa. Vabljiva obljuba Poselske zveze je položaj poslabšala. Dekleta so mislila, da se to naredi tako hitro, kakor bi rokó obrnil. Minili sta v tem pričakovanju dve desetletji in čez. Nepotrpežljivost in napetost med stanovoma sta naraščali. Gospodinja in služkinja se druga druge bojita in si ne zaupata. Naposled je prišla še OF z znanimi mamili. Mnoge so tem vabam nasedle. Nekatere zavestno, druge podzavestno. In danes se vsaka prazna obljuba razblinja v nič. Videti je, da organizacija ni imela dovolj razumnega vodstva. V bivši banovini je bilo nad 9000 služkinj včlanjenih pri OUZD. Vsaka članica je mesečno plačala vsaj 30 din prispevka mesečno in tudi več. Torej je 9000 članic dalo na mesec 270.000 din ali letno 3,240.000 din, v 10 letih 32,400.000. v 20 letih 64,800.000 din. Od tega je Delavska zbornica prejela kot 5% prispevek v 20 letih 3,200.000 din. Verjetno pa je prejela še večjo vsoto, ker so b'le premije višje. Lepa vsota iz rok služkinj! Znano je, da je Delavska zbornica v teku rečene dobe vodila v korist delavstva vseh slojev brezštevila razgovorov in pogajanj in sklenila vrsto kolektivnih pogodb z delodajalci. **Služkinje pa do danes še niso občutile te dobrote, četudi poleg zgoraj omenjenih dajatev plačujejo še uslužbenski davek. One so same sebi prepuščene, zaničevane, zapostavljene, zato mnoge moralno propadajo.**

Vsak sam ve, kje ga čevelj žuli, četudi ga sam popraviti ne zna, ga pa strokovnjaku da. Kaj bi rekli, če bi nesli čevlje krojaču v popravilo ali pa če bi organizacijo in zavetišče služkinj vodila kakšna tovarniška delavka, navajena na množico sodelavk, ki delajo po 8 do 10 ur dnevno, ves drugi prosti čas, vključno nedelje in praznike, se pa lahko svobodno gibljejo in nikdar ne pridejo v stik z delodajalcem in člani njegove družine! Kako bi se mogla taka voditeljica vživeti v razmere služkinje, ki dela 14 do 16 ur dnevno ter je neprestano v stiku s svojim delodajalcem in člani njegove družine in se mora znati prilagoditi različnim značajem, hišnim razmeram, katere so včasih prav čudne. Skoraj nima ure sama zase. Nima pravega razvedrila, kjer bi pozabila na svojo notranjost, da bi dobila tolažbe. Vsa ta okrnjenost teži dušo in srce marsikatere služkinje, da postane zagrenjena, otopela, delo ji je v breme, s svojo nevoljo zbuja tudi nevoljo in odpor v družini delodajalca, kar se obojestransko stopnjuju do nevzdržne medsebojne nestrpnosti. Tako pride vedno pogosteje do menjave služb in služkinj. Zato zavetišče za služkinje ne sme biti samo prenočišče za brezposelne, ampak dom, šola, vzgajališče in posvetovalnica. Za vodstvo zavetišča ne zadostuje samo dobra volja, biti mora tudi sposobnost. Tudi sposobnost rada odpove, če je usmerjena le na čast, zaslužek in dobiček, ker je to zelo nehvaležno delo. Zato mora biti sposobnost združena z idealizmom, zapostavljanjem lastne osebe in s požrtvovalnostjo.

Bodimo odkritosrčni in poglejmo resnici v obraz, če hočemo delati na obnovi naroda. Pred več ko desetimi leti, ko so b'li bolj redni časi, je znani biolog dr. B. Škerlj v reviji »Naša doba« napisal, da je med prostitutkami 55% služkinj. Tudi je statistično dokazano, da je po poklicih največ nezakonskih mater služkinj, tako tudi splavov in med ženskimi samomorilkami so zavzemala ta dekleta najvišje število. V stanu gospodinjskih pomočnic bo treba reorganizirati marsikaj. V prvi vrsti pa je treba v njih zanetiti smisel za izobrazbo, za napredek v izobrazbi, in to v obliki poučnih tečajev, ki bodo posredno vplivali na njih duševnost in življenje. Vsa ta dekleta so važen del naroda.

Na zadevno prošnjo v gornjem smislu je mestni socialni urad v Ljubljani dobrohotno pripravljen, da uvede poučne tečaje. Nima pa prostorov v ta namen. Morda bi zavetišča za brezposelne služkinje prepustila nekaj prostora za uporabo tečajev? Saj bi ga potrebovali enkrat ali dvakrat na teden po 2 do 4 ure in še to ne stalno, ampak po potrebi. Zavetišča bi s tem nič ne izgubila na hnovini, ampak bi le pridobila na ugledu. Zavetišča so namreč zasebna last služkinj in jih ne morejo primorati, da bi tej pomanjkljivosti odpomogle. S prošnjo se obračam še na ugledno vodstvo pokrajinske uprave, da pripomore k izboljšanju naših gospodinjskih pomočnic.

Salezija.

šenje! Vaši prijatelji so domnevali že, da ste mrtev. Da je gospa Pečnikova med tem umrla, ne veste? Gospodična Danica se je po njeni smrti preselila in stanuje na Mirju št. 38....

Ko se je vrnil na cesto, najetega avtomobila že ni bilo več. Odločil se je, da gre na Mirje peš. Ko pa je opazil pred bližnjo gostilno drugega čakajočega šoferja, ga je poklical in mu povedal Daničin naslov. Zoprno mu je bilo, da bi si oblačil čevlje.

— »Domnevali so, da ste že mrtvi«... Ljubezniv mož je tale vratar! Resnica prihaja iz njegovih ust... Te besede bom slišal brškone povsod, kamor bom prišel. To mi bo rekla tudi Danica, vsaj zato, da se bo navidez opravičila. Morda bo zagostolela še bolj preprosto: »Zakaj si me pustil brez vsakega obvestila! Nobenega pisma, niti razglednice ali dopisnice mi nisi vsa ta tri leta pisal.« Kaj ji naj odvrnem? Nedvomno bi ji bil moral pisati. Takole nekako: »Trpim, vroče mi je peklensko, imam hudo vročino; domnevam, da bom kmalu poginil. Odpotoval sem, da bi zaslužil nekaj denarja in ti tako ugajal; odpotoval sem, ker te ljubim in ker ti nisi rojena za revščino. Ne vem, če in kdaj se bom vrnil. Trpim kakor živinče. Tako strašno samega se počutim brez tebe. Globoko te ljubim...« In kaj še? Pretresljiva pisma, ki bi jih Danica čitala na glas, oh! ne iz hudobnosti, pač pa zato, ker je vedno laskavo za žensko, ako jo nekdo tako zelo ljubi...

*

Čudno veselje ga je obhajalo, ko se je avto ustavil pred hišo na Mirju, kjer je bilo njeno novo stanovanje. Pripravljen je bil pretrpeti vse njene muhe in zasmehovanja, samo da bi našel potrdilo, da je bila njegova zagrenjenost, ki ga je pred tremi leti odgnala v dalnje kraje na jug, opravičena. Poizvedel je za nadstropje in stopal naglo po stopnicah, ki jih ni poznal. Spraševal se je, kakšno je njeno novo stanovanje. Zanimalo ga je, ali še ima svoje moderno pohištvo, ali bo našel na pragu njenega stanovanja še kak iz nekdanjih časov njemu domač in ljub predmet, ali pa se bo izkrcal v neznanem kakor ladja, ki je prisiljena zapluti na dolgi poti v najbližji pristan, ker je zadela ob skalo in dobila v trupu veliko luknjo...

Opazil je, da mu je roka trepetala, ko je pritisnil na zvonec. Nekaj trenutkov je bilo za vrati popolnoma tiho.

— Morda je odšla večerjat s kakšnim oboževalcem, je ugibal Janez, ki se ga je polaščala vedno večja nestrpnost. Zakaj sem sploh prišel semkaj?

Za vratr je zaropotalo in slišati je bilo, da si daje nekdo opravka z zapahom.

— Oh!

— Da, jaz. Dober večer!

— Oh!

— Smem vstopiti?

Janez je opazil, da se Danica češe sedaj drugače in da ni več plavolasa, temveč rdečelasa. Nosila je haljo, ki je še ni poznal.

— Janez! Janez! Ti! Končno!

Gledala ga je toga kakor kip, s sklenjenimi rokami in z obrazom, spačenim od presenečenja. Zdelo se je, da hoče še nekaj reči, je pa samo vzdihnila, nato so jo polile solze.

Janezu je bilo nenadoma silno nerodno. Ni se znašel in ni vedel, kaj naj bi naredil. Ni pričakoval takega sprejema. Bil je v zadregi kakor gost, ki pride večerjat, kamor je bil povabljen h kosilu.

*

Njeno presenečenje je bilo silno. Ni se domislila, da bi ga povabila, naj vstopi. Janez jo je moral sam odvesti v sprejemnico. Prva stvar, ki jo je ob vstopu opazil, je bila vaza, ki ji jo je bil podaril nekoč za rojstni dan. V njej se je košatilo polno rož, stala pa je na častnem mestu mizice z ogledalom, ki je bila Danici zelo všeč.

Ko se je Danica naposled znašla, se je nasmehnila, si obrisala solzne oči in ga še vsa tresoča se začela vznemirjati z vprašanji in poljubi.

— Zakaj mi nisi pisal, da prideš? Kdaj si prispel? Kje si prav za prav preživel ta tri leta v Macedoniji? Kako se počutiš? Nisi prehudo trpel? Zakaj mi nisi nič pisal? Si mislil name? Ali veš, da si videti zelo dobrega zdravja? Življenje tam doli mora biti strašno, kaj? Janez ljubi, ali si se vrnil dokončno? Ne boš šel več nazaj! Oh! Le da si zopet tukaj... ne veš, kako je to lepo...

Zdela se mu je taka, kakršno je bil zapustil. Obenem pa zelo, zelo spremenjeno. V dolgih treh letih je imel dovolj časa, da jo je v mislih polepšal in ji oblikoval zunanji videz po željah svoje ljubezni. Dejansko je bila še živahnejša, bližja in pristopnejša.

Imel jo je za skrivnostno, sreča pa jo je napravila odkritosrčno. Bilo je nedvomno, da ga ljubi, globoko ljubi; nedvomno, da ga ni nikoli nehala ljubiti in da je vedno mislila nanj. Vse, kar je govorila o svoji žalosti, o svojem strahu, o svojih solzah, je verjel, ker je čutil, da je bilo resnično. Ljubila ga je, kakor ni nikoli domnevala, da ga ljubi; celo v sanjah tistih strašnih večerov, ko ga je tam doli v leseni baraki napadala mrzlica in ko je sanjal o neverjetni, pravljični bodočnosti, v kateri naj bi bila ona glavna igralka.

Nemška kemija v prvi svetovni vojni

S pomočjo kemije je postal človek v pravem pomenu besede čudodelnik; dandanašnja kemija je začela uresničevati stari sen alkimistov, a v resnici je dosegla še nekaj več. Omogočila je, da je človek postal v nekem pogledu stvarnik: odvzel je naravi eno največjih skrivnosti- kako se »manj vredne« snovi spreminjajo v dragocene surovine. Česar več ne morejo nuditi industriji posredno zemeljski zakladi, ji nudi kemija. Kako izrednega pomena je bila kemija že med prvo svetovno vojno, se je izkazalo s tem, da se je Nemčija bojevala ter zmagovala skoraj do konca kljub blokadi in silni premoči zaveznikov. Mnogo zanimivega o nemški kemični industriji med prvo svetovno vojno nam pove knjiga Walterja Greilinga »Kemija zmaguje nad svetom«.

Napredek s sodelovanjem narodov

Kultura in tehnika sta nastali v sodelovanju evropskih narodov, pravi pisatelj. Sleherni narod ima svoj značaj in zato tudi posebno nadarjenost in tako je vsak evropski narod nekaj prispeval k civilizaciji in napredku evropskega zahoda. To spoznanje bi moralo zbliževati narode; zavest skupnega uspešnega prizadevanja vodi do medsebojnega spoštovanja. Toda te zavesti ni bilo in v začetku 20. stoletja se je sovraštvo med evropskimi narodi povečalo. Svetovno vojna dokazuje, kako malo so posamezni narodi znali ceniti pomen tehnike in zlasti kemije, in sicer v obeh vojnih taborih. Neki angleški politik je dejal, da so bili zavezniki presenečeni nad vulkanskim izbruhom nemške moči. Presenečeni so bili, ker se na bojiščih dolga leta ni poznal učinek blokade.

Nemški »Durchhalten« je bil v veliki meri omogočen z novimi kemičnimi iznajdbami. Zaradi tega so nemški kemični industriji v uradni ameriški spomenici očitali, da se je nemška kemija že dolgo smotrno pripravljala na vojno. V resnici pa v Nemčiji niso delali nič, kar bi presegalo okvir normalne vojaške priprave, vežbanja vojaštva. Tovarne eksploziv ter smodnika so sicer imele »vojne pogodbe«; po teh pogodbah so se tovarne obvezale, da bodo med vojno dobavljale mnogo več svojih izdelkov kakor med mirom. To je bilo vse. Nihče ni poskrbel za surovine, ki bi bile potrebne, da bi tovarne res lahko izdelovale več kakor v mirni dobi. Iznajdba izdelovanja amonijaka in dušika — iz zraka — s pomočjo premoga in vode je bilo zgolj naključje, in sicer že leta 1913. Izdelovanje solitrne kisline na debelo se jim je pa posrečilo l. 1914.

Življenjsko vprašanje Evrope

Angleži so se dobro zavedali te ranljive točke Nemčije — pomanjkanje surovin — že ob koncu 19. stoletja. Tako je že leta 1898. sir William Crookes izjavil v predavanju o »problemu pšenice«: »Svetovni pridelek pšenice zavisi od čilskega solitra. Če se ne bo posrečilo spreminjati dušika iz zraka v gnojilo, bo svetu grozila lakota«. Predavanju so prisostvovali kemiki, kmetijski in vojaški strokovnjaki. Zavedali so se, da je gnojenje z umetnimi gnojili življenjsko vprašanje le za gosto naseljene srednjeevropske dežele, kajti v Severni in Južni Ameriki, v Rusiji in Rumuniji, v Avstraliji in Indiji ni treba gnojiti zemlje za pridelovanje pšenice. Dobro so vedeli, da je pridelek pšenice v srednji Evropi odvisen od čilskega solitra in severnoafriškega fosfata; to je pomenilo, da bi v Evropi morala zavladati lakota, či bi bil ustavljen uvoz gnojil ali žita. To je naglasil Crookes z besedami: »Vprašanje dušikovih spojin je vprašanje življenja in smrti prihodnjih rodov.« — Tudi vojaški strokovnjaki so se dobro zavedali, da je čilski soliter neobhodno potrebna surovina za izdelovanje smodnika in eksploziv za naboje in granate. Ti strokovnjaki so si pa izmed predavanja zapomnili samo stavek o vprašanju, kako bi bilo treba povečati angleško ladjevje, da bi lahko kadar koli onemogočilo ubvoz čilskega solitra.

Življenje na zemlji — naključje

Življenje na zemlji je bilo omogočeno s tem, da sta se pri določeni ohladitvi spojila plina kisik in vodik v vodo ter so tako nastala morja, medtem ko je ostal dušik ločen. Na drugih planetih se je pa dušik spojil z vodikom v amonijak; kisik se je pa spojil z ogljikom in tako je nastal ogljikov okis. Zato ni v ozračju na drugih planetih življenja v našem pomenu besede. Ozračje zemlje se sestoji iz štirih petin prostega dušika. To je ogromno bogastvo v zraku in če bi lahko zajemali iz njega, bi zelo povečali plodnost zemlje. To je bila tedaj ena največjih nalog kemije. Kemiki so se zavedali, kako silno težavna je ta naloga, kajti za vezanje dušika bi bila potrebna ogromna energija. Znano je bilo, da se dušik spaja s kisikom med nevihtami ob visoki toploti bliskov. Tako nastaja solitrna kislina, ki jo zemlja sprejema z dežjem. To so vedeli že l. 1800.

Pridobivanje dušika iz zraka

V Nemčiji so že dolgo pred svetovno vojno delali poskuse, kako bi pridobivali dušik iz zraka. Dosegli so velike uspehe, toda vojna je ustavila raziskovanja. V novi tovarni v Opavi so bili mobilizirani zadnji mojstri in monterji; morali so jih kmalu odpoklicati, da so jih zaposlili pri pomembnem delu. Vojna je zahtevala izredno velike količine razstreliv, katerim je bila solitrna kislina glavna surovina. To surovino je izdelovala tovarna v Ludwigshafnu. Že pozimi 1914 so morali tovarno povečati, da se je proizvodnja povečala na 100.000 ton amonijaka letno. To je bila tako velika proizvodnja, kakršno so zmogle vse nemške plinarne in koksarne pri polnem obratovanju. Toda že leta 1915. se je izkazalo, da to še ni dovolj; morali so podvojiti proizvodnjo, za kar pa ni bilo več prostora v Opavi. Vojna je zahtevala, da bi postavili tovarno največjih razmer in tako, da bi jo mogli po potrebi še razširiti. Za sintezo amonijaka je potreben razen zraka in vode predvsem premog, ki odstranjuje iz vode in zraka kisik, kajti ostati morata le dva sestavna dela: dušik in vodik. Zato so morali izbrati kraj, kjer je bil premog najcenejši. Izbrali so si središče Nemčije, kraj, kjer je ležala le pod dvajset centimetrov debelo plastjo peska 90 m debela plast rjavega premoga.

Spomladi 1916 so stale tam še tri vasice, ko so se pripeljali s kolesi možje in se takoj lotili dela sredi polja. Prihodnje tedne je bilo zaposlenih že na tisoče delavcev in pripeljano je bilo mnogo stavbnega gradiva. Vasi so bile zravnane z zemljo, polje poteptano, tla razkopana. Pozimi so bili že postavljeni kotli in še preden je stavba imela streho, je pod kotli že gorelo. Prvi sintetični amonijak je tovarna dobavila še preden je minilo leto dni od začetka dela. L. 1916 je tovarna dala že 100.000 ton amonijaka in lotili so se razširitve obrata, kajti potrebna je bila še produkcija 70 tisoč ton na leto, kar je bilo doseženo poleti 1918. Toda medtem se je dvignila potreba za 250.000 ton. Zdaj ni bilo niti več dovolj vode iz reke, ki so je potrebovali na uro po 60.000 m³.

Prepozno so začeli

Spreminjanje dušika iz zraka v amonijak in izdelovanje solitrne kisline iz amonijaka med svetovno vojno še ni doseglo primernega obsega. Česar niso porabile municijske tovarne, so prav lahko porabili za kmetijstvo; potrebno je bilo čim bolj povečati kmetijsko produkcijo in posejano površino, kajti blokada je povsem onemogočala uvoz žita s svetovnih tržišč. Nemška polja bi ne mogla dajati dovolj že zaradi pomanjkanja delovnih moči in živine, zato nikakor niso smeli dopustiti, da bi se pridelek zmanjšal še zaradi pomanjkljivega gnojenja.

Najpotrebnejše surovine

Nemška kemija je storila vse, kar je pač mogla storiti nepripravljena na nove potrebe in naloge. Če že ni mogla dati dovolj umetnih gnojil, v municijskih tovarnah vendar ni primanjkovalo solitrne kisline. Vedeti pa moramo, da je solitrna kislina le ena izmed surovin, potrebnih za izdelovanje razstreliv. Zato je bilo treba preskrbeti še druge surovine, in sicer glicerin, staničnino, fenol in drugo. Katrana za izdelavo toluola in fenola je bilo dovolj, ker so koksarne delale s polno paro. Primanjkovalo je pa glicerina, ki ga pridobivajo v milarnah iz olj in maščob; surovine so uvažali iz tropičnih krajev. Nemčiji je izmed vsega blaga, ki ga je uvažala s svetovnih tržišč, najbolj primanjkovalo maščob. Ker je torej primanjkovalo maščob za milarsko industrijo in za izdelovanje margarine, tudi ni bilo dovolj glicerina. Pred prvo svetovno vojno ni nihče mislil na to, kajti politiki in vojaški strokovnjaki se nso pečali s tehničnimi vprašanji. Nikomur ni prišlo na misel, da se bo treba nekoč braniti pred

---

Stisnila se mu je v objem.

— Zakaj si bil odpotoval, ljubi moj fant! Zakaj si me bil zapustil za ta tri dolga leta, tri neskončna leta?... Mar nisi bil srečen z menoj?

— Zate... zaradi tebe...

— Zaradi mene? Kaj? Da ne bi trpela pomanjkanja, ko bova poročena? Tepček, preljubi, dragi moj tepček!... Delam sama, sama zaslužim za svoje življenje; ne želim si zlatih gradov in reci, kar hočeš, potreb tudi nimam pretiranih; življe mi delajo poceni... Ne, ne, ne potrebujem tvojega denarja, ljubi moj fant, pač pa tebe...

Zakaj si je bil predstavljal v svoji domišljiji Danico pohlepno na denar, zapravljivo in željno razkošja: Poznal jo je torej zelo slabo, ko je odpotoval! Ni bilo vzroka, da bi mu sedaj igrala komedijo. Bila je sama, ohranila je nedotaknjeno ljubezen, ki jo je gojila do njega, veliko ljubezen...

Na mizici je opazil pet svojih slik, amaterskih fotografij vstavljenih v ubrano celoto pod skupnim kovinskim okvirom. Pred okvirom je drugovalo peterim tako podobnim si obrazom dvoje ljubkih majhnih cvetlic.

*

— Ne, za vraga, saj ni mogoče! Janez! Oh! Mar res prav vidim? Prijatelj stari, ne veš, kako si me razveselil, kako sem zadovoljen, da te spet vidim. Kdaj si pripotoval? Zakaj mi nisi brzojavil? Vsi bi te bili prišli počakat na kolodvor... Oh! Danica mora biti srečna!

Zaliti obraz Borisa Vičarja je žarel od veselja.

— Z nikomer se še nisem srečal, prijatelj dragi! Vrnil sem se šele snoči. Bil sem takoj pri Danici. In nato, danes, ne vem... Nisem utegnil...

Janez se je lovil za besede, za opravičila. Kaj je delal ves dan? Da ga je Danica pustila od sebe, se je moral sklicevati na dolžnost, da mora obiskati nekdanje svoje tovariše in prijatelje. Namesto tega je ves dan taval okrog... Najmanj dvajsetkrat je hotel telefonično poklicati Borisa, pa se je vedno premislil. Prav tako se ni mogel odločiti, da bi govoril z Milanom in Borutom. Bil je celo že v telefonski celici. Vrgel je v aparat novec in zavrtel številke. Ko pa je zaslišal na drugem koncu žice prijateljev glas, ki mu je bil nekoč tako domač, se je zdrznil in izgubil pogum. Položil je slušalko na aparat in jadrno zapustil celico. Zakaj? Ker je tam doli stokrat in stokrat prežvekoval grenkobo občutkov izdanega prijatelja.

— Tako Boris kakor Borut sta me nedvomno že popolnoma pozabila... prijatelj več ali manj... S o prijetni, vrli tovariši, dokler obiskuješ z njimi gosposko gostilno »Pri pečeni raci«. Čim pa jim ne moreš več pripovedovati zgodb... te pozabijo kakor lanski sneg...

— Zelo smo te pogrešali, veš, dragi prijatelj? je Boris ljubeznivo prekinil njegove razburkane misli. Spominjaš se mar še, kolikokrat smo se včasih skupaj smejali in se grohotali? Ah! Bili so prijetni časi... Toda, ali prav za prav že veš, da se je Borut oženil? Njegova mlada ženica je zelo ljubka, vse razumevajoča ovčka, ki te ne dolgočasi za vsako paro in ki ni ljubosumna. Sedaj pa povej kaj o sebi? Si zadovoljen s svojim potovanjem in delom... Boš ostal v Ljubljani?... Menda imaš za nekaj časa dovolj in ne boš več odpotoval... Tega nam ne smeš več napraviti... si nam že dovolj zagrenil skupne ure... To je res, ti veš, ne govorim ti tega, ker se vračaš k nam. Če hočeš, ti lahko prisežem, da se po tvojem odhodu nismo več zabavali, vsaj ne tako kot nekdaj... Ti si bil del našega življenja, življenja tesno povezane tovariške družine... No, naposled si zdaj spet tu in mi ti odpuščamo tvoj beg, dragi prijatelj. Zdaj te bomo skrbno varovali... Živeli bomo spet, kakor da se ni nič zgodilo. Da si se le vrnil k pametnemu življenju...

Janez je zbegan molčal.

— Zgovoren pa nisi postal tam doli. Daj, pripoveduje mi kaj o svojem življenju. Kaj si prav za prav delal v tistem nezdravem močvirju?

— Oh!... To je tako brezpomembno.

Janez je čutil, da ga v grlu nekaj duši, da se mu v prsih dviga prečuden odpor. Obšla ga je nepopisna želja, da bi se čim prej poslovil od Borisa, in to tako, da ga ne bi užalil. Bil je prepričan, stokrat si je tam doli dopovedoval, da bo našel Danico in svoje prijatelje take, kakršne si je predstavljal. Kolikokrat je videl v svoji domišljivi Borisov nevoščljivo nasmejani obraz... obraz, ki mu je govoril, da je bilo nekdanje prijateljstvo le sebična kinka. Kolikokrat mu je v mislih togotno zabrusil:

— Brezobzirni sebičnež... ne norčuješ se slabo, ker sem tukaj in se mučim s to trapasto mrzlico... In kakšni prijatelji smo bili... prijatelji? Kakor da bi bil Boris kdaj vedel, kaj je prijateljstvo, resnično, pravo prijateljstvo...

In vendar je bil Boris pravi prijatelj, resnični prijatelj, ki mu je živo vzplamtelo veselje ob svidenju. Nekoliko otročje je pripovedoval Janezu vse drobne, brezpomembne novice, ki so se gu kakorkoli tikale in ki so se tikale tistih, ki jih je nekoč ljubil. Boris je bil prijatelj, ki je Janeza prisrčno sprejel med svoje prijatelje, ga skušal naglo vrniti k življenju in zbrisati praznino, ki jo je zanustila triletna ločitev. Skušal je brez obotavljanja premostiti tri za njuno prijateljstvo izgubljena leta.

— Zelo sem zadovoljen, da te zopet vidim, se

blokado, kajti diplomati so se zelo motili o vlogi Anglije v evropskem spopadu. Zdelo se jim je nemogoče, da bi Anglija postala sovražnica Nemčije. Zato so šele maja 1916 začeli iskati način, kako bi se primerno oskrbeli z glicerinom. Izpodbudo je morala dati kemična industrija. Hkrati so tudi spoznali, da so zaloge bombaža izčrpane ter da primanjkuje bombažnih odpadkov za izdelavo streliva. Lesne staničnine je bilo sicer precej, a potrebni so bili še poskusi, kakšna vrsta lesa bi bila najprimernejša za ta namen.

(Konec prihodnjič)

Ljudje, ki ne morejo zaspati

Zadnja leta je bilo zopet več primerov bolezenskega dolgega spanja ljudi, katerim zdravniki niso mogli pomagati, kakor se ne more pomagati ljudem, če jih muči nespečnost. Sploh je spanje, učenjakom še vedno zagonetka. Med dolgo spečimi ljudmi je vzbujala posebno veliko pozornost lepa Patricia Maguire, ki je umrla pred leti in o kateri se je govorilo po vsem svetu. Nekega dne se je vrnila od tenisa domov. Legla je in takoj zaspala. Spala je nepretrgano 5 let in pol. Vsa sredstva znanosti so uporabili, da bi jo zdramili, zdravniki so ji dajali injekcije, obsevali so jo in jo skušali zdramiti s pomočjo transfuzije krvi, toda vse njihovo prizadevanje je bilo zaman. Njena mati je v teh letih osivela, Patricia je pa ostaal lepa in mlada, kakor je bila, ko je zaspala. Vsak dan je prihajal k njej ženin v upanju, da se bo nekega dne prebudila in se mu znova nasmehnila. To se pa ni zgodilo. Lepo dekle je spalo do svoje smrti.

Še zagonetnejši je bil primer Bettine Pieri, 88-letne starke, ki je spala s kratkimi presledki od svojega 15. leta. Mnogo se je govorilo tudi o mali Macini Yarrington, ki je spala nepretrgoma dve leti in pol, potem pa je umrla. Žena nekega srbskega železniškega uradnika je spala nepretrgoma 865 ur in ko se je zbudila, kar verjeti ni hotela, da je spala tako dolgo. Zatrjevala je, da nima prav nobenega občutka, da bi bila spala več kakor navadno.

Dočim zahteva telo spanec še z večjim poudarkom kakor jed in pijačo in dočim se človek navadno po petih dneh in nočeh brez sna zruši, poznamo čudne primere popolne nespečnosti. Pred leti je šla po vsem svetu vest o obupnem prizadevanju nekega bogatega indijskega trgovca, ki že tri leta ni mogel zaspati. Ponujal je 200.000 mark tistemu, ki bi ga rešil nespečnosti. Od vseh strani je dobival nasvete, pomagati so mu hoteli laiki in zdravniki, toda nobeno priporočeno sredstvo ni zaleglo.

Vsi ljudje, ki jih muči nespečnost, pa ne trpe tako zelo. Ameriški listi so poročali o godbeniku Chatmanu, ki gre vsako leto spat samo dvakrat, pa še tedaj ne zaspi. Mož pravi, da leže k počitku samo zaradi izpremembe, da pa že 40 let ni spal. Pri tem ga je oviralo delo in tako se je sploh odvadil spati. O nekem vojaku pa pripovedujejo, da je bil v svetovni vojni leta 1915. ranjen v glavo in da od takrat ne more več spati.

Japonski zgled s preskrbo prehrane

V totalni vojni je vprašanje prehrane posebno važno zato, ker taktika današnjih vojn skuša z blokado onesposobiti sovražnika ali mu vsaj otežkočiti prehranjevanje. V pretekli svetovni vojni se je Angležem posrečilo, da so s pomočjo blokade Nemčiji otežkočili prehrano, za sedanjo vojno pa so se ogrožene države v pogledu prehrane toliko zavarovale, da blokada zanje ni več smrtonosno orožje. Kako je s prehrano Japonske, ki je gostota njenega prebivalstva največja in ima omejeno področje proizvodnje?

Japonska ima 80 milijonov prebivalcev in je ena najbolj gosto naseljenih dežel na svetu. Neobičajna gostota prebivalstva na omenjenem prostoru je zato postala vodilna nit vse japonske politike.

Pomanjkanje prostora je samo po sebi razumljivo dovedlo do svojevrstnega načina v prehrani, posebno še, če pomislimo, da meri prehranjevalni prostor za vsakih 100 prebivalcev na Japonskem 14 ha, medtem ko na primer v Nemčiji obsega 42 ha. Tri četrtine obdelane zemlje pripada malim kmetom, katerih posestva obsegajo komaj polovico hektara. Da bi japonski kmet mogel na svojem zemljišču pridelati še kaj za izvoz, bi moralo njegovo posestvo obsegati najmanj 2 ha. Brez ozira na težkoče japonskega kmeta, ki jih mora premagovati zaradi pomanjkanja zemlje in zaradi prenaseljenosti, poljedelstvo kljub temu ni slaba točka japonskega vojnega gospodarstva iz več razlogov: donosi na hektar so na Japonskem zaradi intenzivnega obdelovanja veliki; podnebje pa je tako ugodno, da so v velikem delu države možne dve žetve, v južnih področjih pa celo tri.

Velik delež v ljudski prehrani na Japonskem zavzema rastlinska hrana. Potrošnja mesa je neobičajno majhna in je zaradi tega le malo zemlje posejane z živinsko krmo. Zelo velika je potrošnja rib, kar v veliki meri prispeva k prehrani.

Težko je primerjati japonsko hrano z evropsko. Glavna jed na Japonskem je riž, iz katerega izdelujejo tudi priljubljeno pijačo. Nad 60 odstotkov vse japonske agrarne proizvodnje odpade na riž.

Glede na veliki pridelek riža je znatno manjša proizvodnja drugih žitaric, kakor na primer pšenice, ječmena in ovsa. V klimastko ugodnih področjih, kjer se pridelujeta dve žetvi, sejejo najprej pšenico ali ječmen, potem pa riž. Pri pšenici je zadnja leta dosežen poseben uspeh. Medtem ko so 1932. leta še 85 odstotkov pšenice uvažali, zdaj že vso domačo potrebo pokrivajo z lastnim pridelkom. To se je doseglo sicer na račun ječmena, ki ga zdaj v večjih količinah uvažajo iz Koreje. Proizvodnja povrtnine je precej majhna in znaša komaj 7 odstotkov vse japonske agrarne proizvodnje. Važen je pridelek fižola in še posebno soje, iz katere pridobivajo olje in gnojila. Sojo uvažajo tudi iz Madžukuja, kjer jo največ pridobivajo. Od svetovne proizvodnje soje odpadeta dve tretjini na Mandžurijo. Na Japonskem nadomešča soja živalsko mast pri beljenju jedil.

Dobro je v deželi vzhajajočega sonca razvito sadjarstvo, kjer se v prvi vrsti vzgajajo oranže, ki jih je okoli 27 milijonov dreves. Velike važnosti je za Japonsko proizvodnja sladkorja, ki ga skupno s Formozo pridelajo okoli poldrug milijon ton na leto in ga torej lahko nekaj izvažajo. Če kdaj sladkorja primanjkuje, je to navadna posledica slabe žetve sladkornega trsa v Taivanu, glavnem sladkornem področju Japonske. Čeprav sladkor pridelujejo doma, ga Japonci na osebo potrošijo polovico manj kakor na primer Nemci. Tudi čaja, ki ga sade po vsej državi, preko 40 odstotkov pridelka izvozijo.

Meso na Japonskem niti od daleč nima tolikega pomena za prehrano kakor v Evropi. Verjetno je to posledica dejstva, da na Japonskem obstojajo samo majhna gospodinjstva in gospodarstva, ki ne dovoljujejo, da bi redili živino. V živinoreji imate večji pomen samo konjereja in perutninarstvo. Prva iz vojaških razlogov, perutninarstvo pa zato, ker se lahko goji tudi na najmanjših kmetskih posestvih. Majhna količina živine omejuje seveda tudi potrošnjo mleka, masla, jajc in živalske masti.

Vprašanje prehrane na Japonskem je vsekako vezano na dovoljno proizvodnjo riža. Razen riža pojedo Japonci tudi veliko količino rib; nikjer na svetu ni potrošnja rib tolikšna, kakor v tej deželi.

Kratki podatki, ki smo jih navedli, dovolj dokazujejo, da je prehrana Japoncem zagotovljena in da odgovarja potrebam prebivalstva. Ne glede na novo zasedena področja, ki Japonski še bolj olajšuje prehrambene razmere, Japonci v pogledu prehrane vojno brez nadaljnjega lahko vzdrže, kajti riža, soje in rib imajo doma v zadostnih količinah.

Ali za narod — proti komunizmu, ali pa s komunizmom — proti narodu — to je danes vprašanje. Kdor je za narod, podpiše narodno spomenico proti komunističnim zločinstvom.

*

Kmetje, vaščani! Poiščite staro železo in ga izročite skupnosti za blagor vas samih in za blagor vašega bližnjega.

---

je iskreno veselil Boris. In Borut! Ne mine dan, da ne bi govoril o tebi, prijatelj Borut. Vedno je spraševal, ali že imamo o tebi kakršne koli vesti. V začetku se je vznemirjal, ker ni nikoli prejel nobenega pisma. »Da se mu le ni nič zgodilo? Z njegovo prenagljenostjo . . nikoli ni mogoče vedeti . .« Kasneje smo bili prepričani, da bi prej ali slej vendarle zvedeli, če bi se ti bila zgodila kakšna nesreča... Sicer pa si res smešen dečko! Niti besedice, nič... Ti imenuješ to prijateljstvo, ti?

— Ti imenuješ to prijateljstvo, ti! je Janez nehote ponovil za njim

Čutil je, da se v njegovi duši nekaj trga in da ga tlači. Boris je imel prav. Janez je bil izdajalec. V minulih mesecih je obtoževal druge, vse druge najgrših prestopkov proti tovarištvu, prijateljstvu in ljubezni. Preklinjal jih je, naslavljal je nanje zlobne misli in lučal za njimi krute besede. Šel je tako daleč, da jih je zaničeval s prepričanostjo vernika, ki misli, da je pred svojim Gospodom najnedolžnejša ovčka. In zdaj? Zdaj ga je obšlo spoznanje, da je bilo vse njegovo početje brezumno, zgrešeno, grozno, nepravično, kolikor je sploh mogoče, da je po človeških merilih nepravično. Vrh vsega ni čutil niti obžalovanja. Bil je zgrožen, pogažen. Neodoljiva želja po samoti ga je prevzemala.

— Torej, kaj, si premisili? Ne boš takoj odpotoval? Tvojo vrnitev bomo primerno proslavili, zaliti... So stvari, ki nekaj pomenijo v življenju, dragi prijatelj... Brez ugovorov, brez izmikavanja. Imaš sestanek z Danico, razumljivo! Glej, da jo pripelješ s seboj. Počakaj me dve minuti. Grem telefonirat Milanu, nato pa še Borutu. Nocoj se bomo šli zabavat kakor nekoč, če še nisi pozabil na naše prijetne večere... Dve minuti, prav? Takoj se vrnem...

Ko je Janez ostal sam, je nekaj trenutkov omahoval. Zaradi ljudi, ki so sedeli v njegovi bližini in ki bi se morda čudili. Nato se je boječe dvignil in naglo odšel, preden se je Boris vrnil.

*

— Želite gospod morda kak časopis ali ilustracijo, med tem ko čakate? je v kavarni nagovoril Janeza natakar.

— Ne. Prosil bi vas le čašico žganja. To je vse.

— Dobro, je pomirljivo odvrnil natakar, ki se mu je prvič po dolgem času zgodilo, da ga je nekdo nahrulil v trenutku, ko je hotel biti ljubezniv z gostom.

Žganje. Navada, ki je bila dediščina peklenskega življenja tam doli, Janez je opazoval zrcala, medenino in oblazinjene stole kavarne, v kateri je obsedel kakor razbit čoln na peščini. V gosposki kavarni se ne naroča žganje. Pa zakaj se je sploh zatekel v to gosposko kavarno? Da bi morda znova našel tovariše in prijatelje Borisa, Milana in Boruta, ki bi zagnali divji krik veselja ob zopetnem svidenju? Saj jim je iskreno želel, da bi ostali še v bodoče taki, kakršni so bili nekoč, da bi ohranili medsebojna prijateljska čuvstva živa. Njegovo srce pa je postalo popolnoma suho, okorelo. Ne gane ga noben dokaz toplega čuvstvovanja in naklonjenosti, kakor da je dal ta tri leta srce sušiti na vroče sonce. Kako različna je bila ta vrnitev od tiste, ki si jo je predstavljal tam doli, ko je sanjaril. Nobena kretnja, noben pogled, nobena beseda se niso ujemali s tistimi, ki jih je pričakoval. Med njegovimi prijatelji in njim je zijala vrzel treh let, neopisno trpljenje, domotožje, ki je pretkano s sladostrastjem, domotožje, ki je značilno za vse moške, ki se potikajo daleč od naseljene zemlje. V njem je bilo nekaj, česar drugi niso razumeli... domotožje, ki ga čutijo — na nesrečo — vsi potepuhi, ki se vrnejo v civilizirano življenje.

Ni se vrnil, da bi bil srečen. Vrnil se je, da bi povedal vsem tem, ki jih je izdal, kakšno zaničevanje čuti do njih. To mu je pa izpodletelo. Nihče ga ni izdal. On sam je izdal, pokvaril ljubezen in prijateljstvo. Za prazen nič. Iz veselja do trpljenja.

Življenje je vendarle neumno! Neumna je želja po begu, po kvarjenju, po drobljenju, po rušenju, ki jo občutijo moški. Kam naj bi pobegnil? Kaj naj bi kvaril, drobil in rušil?

Janez si je skušal priklicati v spomin drobno, suhljato služkinjo s cigansko poltjo, petrolejko, ki jo obkrožajo komarji, metulje, podgane, škorpijone, vroče noči, odbijajoči vonj obleke in blaga, ki je prepojeno z znojem, kinin, ki ogluši. Kako je udobno! Tu v tej mali kavarni, kjer ti strežejo natakarji, ki bi lahko bili modeli kiparjem, in kjer se zaljubljene dvojice igrajo s prsti.

Zdelo se mu je, da je vstopil v svet, kjer nima več kaj iskati.

— Natakar, je zaklical, prosim vozni red.

Polaščala se ga je mrzlica; živčno je obračal strani voznega reda in ga mrcvaril. Tu glej: vlak odpelje čez poldrugo uro. Dovolj časa, da uredi tisto malo obleke, ki jo je pustil v hotelu, kjer je bil le mimogrede. Premišljeval je, ali naj napiše Danici nekaj besed. Danici z njenimi majhnimi fotografijami, njeno veliko ljubeznijo, ganljivimi rožami in vazo, ki je »spomin« nanj.

— Če odpotujem s tem vlakom, sem jutri na Sušaku že vkrcan na parnik, je mislil.

Plačal je, pustil natakarju visoko napitnino in naglo odšel.

— Zaljubljen teleban! je mrmraje sklepal natakar, ko je odnašal prazno čašico in spravljal obilno napitnino.

PO SVETU

× **Ameriške južne države so ogorčene nad gospo Rooseveltovo.** »Gospa Rooseveltova si je privoščila novo neokusnost, nad katero so celo njeni najboljši prijatelji razžaloščeni«, piše ameriški obzornik »News Week«. Kakor znano, je sebi in svojemu možu s svojimi stalnimi kriki po enakopravnosti črncev v južnih državah preskrbela že številne sovražnike. Nedavno je poslal neki Straub iz Memfisa izrezke iz časopisov, v katerih poročajo, da je skupina 50 do 60 zamorskih vojakov vkorakala v mesto Ripley v Tennesu. Tam je skupina divje razgrajala, vse razbila, strahovala belo prebivalstvo, obstrelila šefa policije, njegovega pomočnika pa težko ranila. Župan je takoj zaprosil za pomoč vojaške policije. Le-ta pa je prišla prepozno in ni več utegnila preprečiti streljanja. Straub med drugim piše, da je gospa Rooseveltova zlorabila svoj položaj kot žena predsednika in je s tem izzvala takšne dogodke. Kmalu zatem je sprejel Straub odgovor gospe Rooseveltove, ki se glasi: »Spoštovani gospod Straub! Vaše pismo z dne 2. januarja sem s prilogami prejela. Ti članki so žalostno štivo za Vas, toda ne zame. S spoštovanjem Eleonora Roosevelt.« Straub je predal to pismo, pisano na formularju Bele hiše, obzorniku »News Week«, ki ga je v fotografskem posnetku tudi priobčil. Poleg »News Weeka« je to pismo objavilo že nad 80 listov v južnih državah in ga ogorčeno označilo kot grdo žalitev belega plemena.

× **Napadi na Korziki.** Na Korziki, ki je zdaj od Angležev zasedena, so vedno bolj pogosti napadi na prevoze živil za čete. Življenjski položaj prebivalstva na Korziki je še resnejši kakor v južni Italiji. V svoji stiski se zatekajo Italijani na Korziki k samopomoči. Tako je bila na cesti od Corta v Alato nasilno in z orožjem ustavljena prevozna kolona, spremstvo ustreljeno in vozila izropana. Na vozilih so pozneje našli letake z napisom: »Zapustite deželo, ali vam pa pride smrt!« Zavezniške oblasti so odredile močnejše zaščitne ukrepe za oskrbovalni promet.

× **Slaba letina, dolga vojna.** Ameriški profesor Teodor Schultz s čikaške univerze je izjavil, da čaka Združene države slaba letina, a dolga vojna. Zato se bodo morali Američani pripraviti na poslabšanje prehrane. Poudaril je, da so ameriški farmarji kmetje, s katerimi na vsem svetu najslabše ravnajo.

× **Boj do zadnjega moža.** »Moramo se boriti do zadnjega moža«, je izjavila predsednica pravoslavnega združenja romunskih žena na nekem velikem zborovanju v zvezi s pismom, ki ga je poslal združenju državni vodja maršal Antonescu. V pismu je izrazil maršal upanje, da bo kljub vsem nasprotnikom ustvarjena sigurna bodočnost, katero mora sleherno pokolenje zapustiti svojim potomcem.

× **Angleški strahovalni letalec Reed** je poizkušal s svojimi umetnijami v nizkem poletu strašiti angleške kmete po poljih in je pri tem naravnost odtrgal ženi nekega kmeta glavo. Sodišče v Nottinghamu ga je obsodilo na odškodnino nekaj tisočakov. »To je prvi primer te vrste pri nas,« piše k temu angleški dnevnik »Times«. Strahovalni letalec, ki se je tako poceni izmazal, je brškone plačal to vsoto iz glavarin za strahovalne napade.

× **Taki so ameriški načrti.** V listu »New York Herald Tribune« je bil priobčen predlog vseučilišč v Manitobi in Minnesoti, za katerima stojijo velike poljedelske prerijske države Zedinjenih držav in Kanada. Po tem predlogu naj bi Evropa po vojni v primeru zavezniške zmage ustavila pridelovanje pšenice in svinjerejo. Evropa lahko krije svoje potrebe na pšenici, masti in svinjah, tako pravijo, iz ameriških in kanadskih presežkov. Da pa stojijo za tem predlogom židje, ki obvladajo žitno borzo, je jasno. Radi bi pač, kakor je že bilo dogovorjeno v Hot Springsu, dobili v svoje roke ves evropski prehranjevalni trg.

× **50 do 60 oseb je umoril zdravnik-morilec?** V teku preiskave umorov zdravnika Petiota v Parizu je izpovedal neki Nezondet, znanec zdravnika morilca, da mu je zdravnikov brat pripovedoval, da je dr. Petiot umoril 50 do 60 oseb. Zdravnik Petiot je lovil svoje žrtve na ta način, da jim je s pomočjo raznih agentov obljuboval, da jih bo spravil čez mejo v inozemstvo. Tarifa je znašala okrog 50.000 frankov. Zdravnikovi agentje so lovili stranke, ki so hotele čez morje v Ameriko, po raznih barih in drugih pariških zabaviščih. To so bile večinoma osebe, ki jim je bilo življenje v Parizu neprijetno in ki bi bile rade prišle v Južno Ameriko. Često so morale Petiotu izročiti pisma s kasnejšimi datumi, v katerih so potrdile da so že prišle v Ameriko. Z njimi je Petiot pomirjeval svojce žrtev. Nezondet je izpovedal tudi, da je dr. Petiotova žena, ki je doslej tajila, da bi vedela za početje svojega moža, o vsem tem izvedela v prisotnosti Nezondetove žene. Pri tem ji je postalo slabo, vendar so to smatrali za pretvarjanje.

× **Japonski »banzai«.** Kadar se vračajo zmagoviti japonski vojskovodje z bojišča, zadoni iz tisočerih grl vzklik »banzai« To je isto kakor nemški »Hura« ali naš »živio«. To je klic navdušenja, v katerem se združijo mladi in stari Japonci, če hočejo izraziti svojo radost ali občudovanje. Malokdo pa ve, da je stara ta beseda komaj 55 let. Odkrila sta jo šele spomladi 1889 dva mlada japonska učenjaka, ki ju je bolelo, da Japonci sploh nimajo primerne besede, s katero bi izrazili svojo radost ob svečanih prilikah. V januarju 1889 je bila napovedana velika proslava japonske ustave in učenjaka sta hotela najti za japonsko ljudstvo primeren vzklik. Odločila sta se za besedo »banzai«, ki pomeni doslovno tisoč let ali tisočletja. Ko se je pomikal cesarski voz 11. februarja 1889 počasi skozi špalir prebivalstva, je naenkrat zadonel vzklik »banzai«. Vzklikali so študentje univerze. Ljudstvo je kmalu prevzelo ta vzklik in zdaj je na Japonskem splošno v rabi.

× **Ledena gora jadrnica.** Čudno pustolovščino je nekoč doživelo 80 japonskih ribičev na kitolovskem parniku severno od Polarnega kroga. Ladja je zavozila na ledeno goro in se tako poškodovala, da se je morala posadka izkrcati na led. Ribiči so vzeli s seboj mnogo živil in dve jadri. Kapitan je dal na ledu napraviti iz vesel in dela zlomljenega jambora zasilni jambor, na katerem so napeli jadra. Z njihovo pomočjo so lahko za silo krmarili ledeno goro in tako so ribiči srečno prijadrali skozi Beringhovo ožino do polotoka Kamčatke, od koder so jih odpeljali ribiški čolni naprej.

× **Reja lisic na Norveškem.** Norveška zelo pridno goji živali, ki dajejo odlično krzno, saj se dobro zaveda, da ima od tega velike koristi. Domačo krznarstvo je z drugimi besedami eden zelo izdatnih virov dohodkov na Norveškem. Posebno pozornost so posvetili reji lisic. Leta 1938. so Norvežani izvozili za več ko 38 milijonov kron dragega krzna. Računajo, da so na Norveškem v letu 1929. zredili še samo 30 tisoč srebrnih lisic, štiri leta pozneje 214.000, leta 1936. 391.000 in neposredno pred izbruhom sedanje vojne že 750 tisoč. Vsekakor čudovit napredek! Danes imajo na Norveškem približno 16.500 hlevov, v katerih rede živali, ki dajejo dragoceno krzno. Predvsem rede modre, bele in srebrne lisice, in slednjič tudi lisice platinaste barve, ki so jih imeli leta 1936. vsega skupaj samo 36!

× **Ljudje so otročji.** Danska, ki ima pri svojih 4 milijonih prebivalcev okrog 370.000 telefonskih postaj, s katerih gre letno okrog 70 miljonov pogovorov, ima že svojo posebno in zanimivo »telefonsko kulturo«. V neštetih kodanjskih javnih avtomatih so bile neprestano počečkane stene. Ljudje so med telefonskimi pogovori pač čečkali s svinčniki po stenah. Zato so naposled za poskušnjo v telefonski celici nekega kodanjskega lokala postavili šolsko tablo, pri kateri je vedno na razpolago dovolj krede. Tako [illegible] obrisovati stene, na drugi strani pa nuditi ljudem med telefoniranjem razvedrila, da jim ne bo treba čečkati s svinčniki po stenah. Odrasli so včasih kakor otroci, ali pa še slabši...

Izpiti so grenka reč

Kadar se približa čas izpitov, je to napeta doba, polna živčnosti in skrbi, pa tudi veselega sproščenja, ko je izpit srečno opravljen. Odkar poznamo šole, vemo, da so izpraševalci strogi ali pa mili. Razne zgodbice so nam ohranile spomin nanje.

I.

Med najmilejšimi izpraševalci je bil pomožni škof Marschall, ki je na dunajski pravni fakulteti izpraševal cerkveno pravo. Nekoč se je pripeljal k izpitu kandidat, ki ga je vsa zunanjost razodevala, da je z bližnjega vzhoda. Res se je koj izkazalo, da je doma iz Galicije. Ko ga je začel škof Marschall izpraševati, ni niti enkrat odprl ust. Tedaj je škof Marschall zmajal z glavo, se nasmehnil in vprašal:

— Kako se pa prav za prav pišete?

— Moric Naftalin.

— Kako se pa imenuje vaš oče?

— Aron Naftalin.

— Nu, še to mi povejte, kje ste se pa rodili?

— V Kamionki Strumilovi.

Tedaj je stari gospod škof zadovoljno prikimal in je smejé se rekel:

— Lejte, na tri vprašanja ste mi kar odlično odgovorili... Hvala!

II.

Tudi na drugih fakultetah se primeri vsako leto marsikaj zabavnega. Sloveč izpraševalec, ki mu ni manjkalo humorja, je bil profesor Neumann. Pride k izpitu nadut študent, ves v pisani opravi. Na sebi je imel mnogo tega, v glavi pa žal jako malo. Sam se je hvalil, da dnevno čita edino jedilni list. Profesor Neumann ga začne izpraševati iz porodništva:

— Kaj je prezgodnji porod?

— Če ženska porodi kak mesec pred porodom.

Profesor Neumann je brž videl, s kom ima opravka in je resno pokimal. Sledilo je takoj drugo vprašanje:

— Kaj pa je zapoznel porod?

Kandidat je mrko in debelo gledal predse in je odgovoril:

— Če porodi ženska dve leti po moževi smrti.

Profesor je spet jako resno prikimal, poslušalci so grizli svoje robce. Tretje vprašanje:

— Kak pa je nenormalen porod?

— Če namestu žene dobi guvernanta otroka! je treščilo iz študenta kakor iz topa.

— Bravo! Bravo! se je zagrohotal profesor Neumann. — S tem odličnim znanjem, dragi gospod kandidat, postanete v kratkem najodličnejši urednik šaljivega lista.

III.

Profesor Virchow je nekoč prisostvoval izpitu, kjer je moral kandidat pokazati, kako bi opravil porod s pomočjo klešč. To je bil neroda! Postavljal se je sem in tja in ko je rekel, da bi takole in takole ravnal, je vzkliknil profesor Virchow:

— Stijajno! Zdaj pa še zavihtite klešče in treščite otrokovega očeta trikrat po glavi. Tako boste iztrebili celo družino!

IV.

Medicinci morajo opraviti tudi izpit iz fizike, sam bogvedi zakaj! Toda to je pač ena izmed tistih skrivnosti, ki jih še vsebujejo učni predpisi na vseučilišču. Seveda medicinci — z izjemo nekaterih stremuhov, ki bodo nekoč občinski zdravniki — niso posebno poglobljeni v fizikalno učenost. Po navadi so vprašanja iz fizike dokaj preprosta, pa še tedaj ni iz študentov kaj prida spraviti na svetlo.

Prišel je nekoč študent, stara bajta, docela nepripravljen k izpitu. Profesor brž opazi njegovo praznoto, pa bi se ga vendar rad iznebil pri izpitih. Zato pokaže na zvonček na mizi pred seboj, da bi mu študent razložil, kak je fizikalni učinek zvončka. Zato vpraša staro bajto:

— Povejte mi, kaj se zgodi, če pritisnem na gumb na zvončku?

Študent odgovori v globokem basu in z globokim prepričanjem:

— Če pozvonite, bo takoj prišel sluga, — mislim, da ima Janez Špiček danes dežurno službo.

V.

Med posebno slavnimi profesorji dunajske medicinske fakultete je bil neki Nobelov nagrajenec. Naši zdravniki ga poznajo, mi pa bomo ime zamolčali. Bil je odličen zdravnik za duševne bolezni. Ker pa je neprestano imel opravka z duševno bolnimi, je to precej vplivalo na njegovo zunanjost in na njegovo obnašanje. (V ostalem vemo, da si tudi nekateri zakonci postanejo podobni po letih zakona).

Pred tem slavnim gospodom je torej sedel maloveden kandidat. Za zeleno mizo je sedel: profesor v beli halji, bolnik v beli halji in nekaj asistentov, vsi v belih haljah. Kandidat bi moral izprašati duševno bolnega in dognati, kaka je njegova omračenost. Če bo odgovoril, da je kitajski cesar, trpi na domišljavosti. Če bo rekel, da sedi na desni strani Gospodovi, je pač versko blazen, in tako.

Vsa nesreča je bila v tem, da vrli kandidat ni nikoli hodil k predavanjem, in tako je slavnega profesorja zamenjal z blaznežem, blazneža pa s profesorjem. Upri je svoje oči v slavnega profesorja in ga vprašal:

— Kje se nahajate? In kaj ste?

Slavni profesor se je zdrznil, potem je dostojanstveno vstal in odgovoril:

— Jaz to vem. Toda vi očitno tega ne veste, gospod kandidat.

In je dostojanstveno odmegil iz dvorane. Študentu ni bilo nikoli usojeno, da bi postal zdravnik.

VI.

Bil je izpit iz narodnega gospodarstva, in izprašujoči profesor M. ni mogel kandidita privesti na to, kaj je »menjava«. Na vse načine mu je pomagal, slednjič pa rekel:

— Nu, spomnite se, kaj smo delali kot dečki, kadar nismo imeli...

Gospod kandidat ni pustil, da bi profesor povedal cel stavek, in je zmagoslavno treščil na dan:

— Kradli smo!

SMEŠNICE

RAZLAGA

Marko: »Očka, kakšna pa je razlika med bikom, kravo, teletom in volom?«

Oče: »Poslušaj: tele je otrok, krava je mati in bik je oče.«

Marko: »In vol?«

Oče: »Vol? No, to je pa stric.«

IZ PISARNE

Knjigovodja tvrdke Jeklič se je predstavil novemu družabniku: »Moje ime je...«

Družabnik ga prekine: »Že vem. Zajec.«

Knjigovodja: »Iz česa to sklepate?«

Družabnik: »Ravnokar mi je šef omenil, da ima knjigovodjo, ki spi z odprtimi očmi...«

S SODIŠČA

»Kako se pišete?«

»Jaz?«

»Seveda.«

»Jaka Ciber.«

»Koliko ste stari?«

»Kdo, jaz?«

Sodnik nejevoljno: »Saj vendar le z vami govorim!«

»Šestdeset let.«

»Kje ste rojeni?«

»Kdo, jaz?«

Sodnik, jezen: »Ne, jaz.«

»Kako naj vem, gospod sodnik, kje ste rojeni.«

SREČA

»Sinoči sino se precej dolgo zamudili pri taroku, pa sem imel srečo.«

»Si kaj prida priigral?«

»Tisto ne, a žena je trdno spala in nič ne ve, obkorej sem domov prišel.«

ČAROVNIK...

»Očka, škoda, da ne znaš čarati in ne moreš tega tudi mene naučiti.«

»Kaj bi pa naredil, če bi znal čarati?«

»Oh, gospoda učitelja bi začaral v vrabca in potem bi okno odpri.«

V ŽIVO ZADETO

Sestra: »Moj mož mora biti lep, bogat, duhovit in čustven.«

Brat: »Obsedela boš!«

CVETKA IZ ŠOLE

Profesor: ...V letu 40 — namenoma pravim v letu 40 in ne entisočdevetstoštirideset, zato, da se na kratko izrazim.«

RECEPT

Prvi lovec: »Čestitam! Dobro izgledaš!«

Drugi lovec: »Za zdravje se imam zahvaliti doktorju Mariču!«

Prvi lovec: »Norčuješ se, on je vendar živinozdravnik.«

Drugi lovec: »Moj pes je bil bolan, ker se je preveč redil. Živinozdravnik je predpisal dnevne peturne izprehode. Hodil sem s psom in ozdravela sva oba.«

SMOLA

Vlomilec: »To je pa neverjetna smola! Mesec dni sem delal luknjo v zid k blagajni banke. Zadnji dan je pa blagajnik zbežal z denarjem.«

ZADREGA

»Kaj ti je, prijatelj, da si tako obupan?«

»Kako ne bi bil? Eno izmed sester dvojčič ljubim, pa ne vem — katero!«

IZ DEKLISKE ŠOLE

Učitelj: »Kaj razumete pod besedo estetik?«

Učenka molči.

Učitelj: »No, kaj pa je estetika?«

Učenka: »Nauk o lepoti.«

Učitelj: »In estetik?«

Učenka: »Lep učitelj!«

PRI MODISTINJI

»Belo pero na klobuku, gospa, vas za deset let pomladi.«

»Prosim, pridenite še eno pero!«

PREVEČ ZAHTEVANO

Ona: »Ne pozabi, Milan, da je jutri moj rojstni dan!«

On: »Na tvoj rojstni dan torej naj ne pozabim, a pozabiti moram, koliko si stara!«

POZOREN SOSED

»Jaz sem uglaševalec klavirjev.«

»Jaz pa nisem nobenega naročila.«

»Vi ne, toda vaš sosed.«

DOKAZ

»Gospodična, prosim vas, uslišite me, ker sem v vas čez ušesa zaljubljen.«

»To je vaš prijatelj Janko tudi rekel.«

»Da, toda jaz imam večja ušesa.«

IZ ŠOLE

»Povej, Mirko, kakšno korist imamo od krave?«

»Kravo pijemo in jemo.«

ZLOBNO

Mlad zdravnik prijatelju notarju: »Danes sem imel prvega bolnika.«

Notar: »Čestitam! Prosim, ko bo napisal oporoko, da me priporočiš.«

RAZLAGA

Prvi lovec: »Čudno, da imajo vsi jazbečarji krive noge.«

Drugi lovec: »To ni nič čudnega; če ne bi imeli krivih nog, pač ne bi bili jazbečarji.«

MODERNO PISMO

»Ljubi moj! Z veseljem sem udarila na tipke pisalnega stroja, da Ti izrazim svoja srčna čustva.«

ZAKONSKA

On: »Danes bi rad kaj takega bral, da bi mi od groze vstajali lasje.«

Ona: »Na mizi je pismo moje šivilje.«

KANIBALSKA

Ljudožerec po večerji: »To je bil pa res dober človek!«

Križanka št. 13

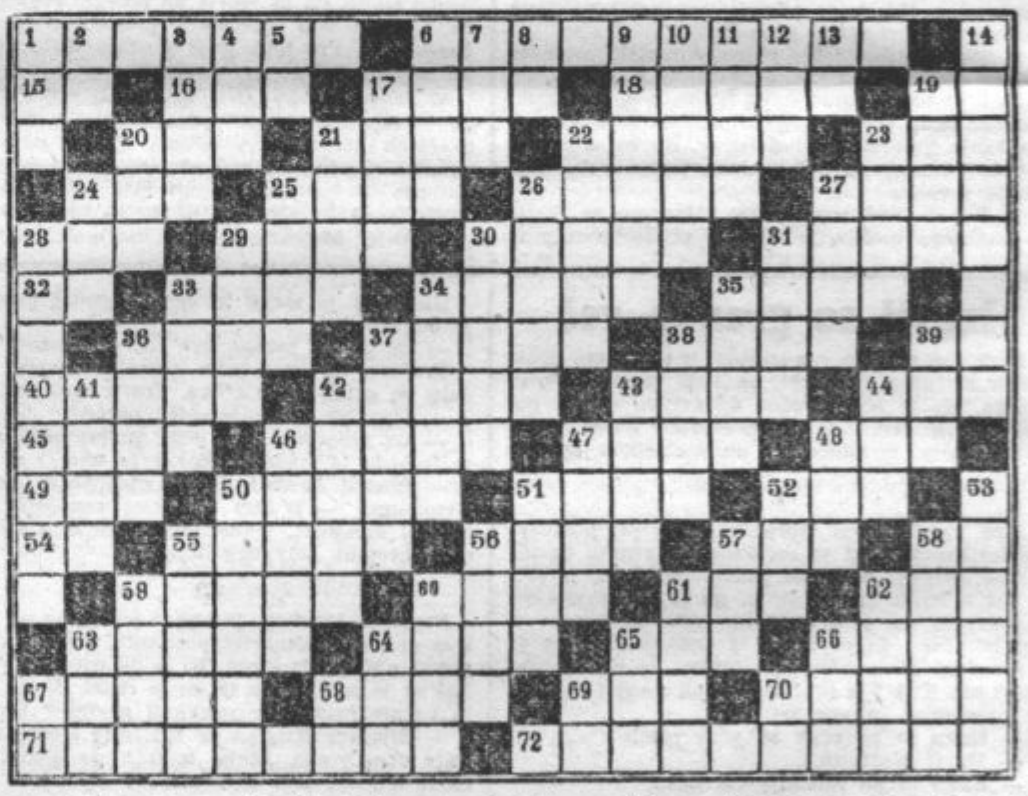

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. gorenjski gostuje sedaj v ljubljanski operi, 6. delo nemškega dramatika, ki ga igrajo v ljubljanski drami, 15. japonska mera, 16. zgoden, 17. steze; opravki, 18. pevski glas, 19. veznik, 20. mesec, 21. pisno znamenje, 22. vrsta ognjišča, (nj je 1 črka), 23. glasbeni pojem, 24. vsemogočno bitje, 25. debel, okrogel kos kakšne snovi, 26. nocoj (srbhrv.), 27. mesto na Štajerskem. (lj je 1 črka), 28. gora na jugozapadu Dravskega polja, 29. stoja, drža, poslijeno obnašanje, 30. starejši, resnejši človek, 31. enota dolžinske mere, 32. osebni zaimek, 33. del stanovanjske hiše, 34. star, pred daljšim časom, 35. okvara, poškodba, 36. doslej so jo jedli samo Izraelci, 37. dajatev javnine institucijam, 38. kmečko orodje, 39. kratica za predvojno meddržavno ustanovo, 40. misel, pobuda, 42. kuhinjska potrebščina, 43. čas pred Veliko nočjo, 44. okrajšano žensko ime, 45. del drevesa, 46. pripadnik evropskega naroda, 47. zapor, vrata kazni, 48. je glava družine, 49. ime naše filmske igralke, 50. bedak, norec, 51. prostor v cerkvi, 52. sesalec, ki prespi zimo, 54. oblika pomožnega glagola, 55. mestece v Istri, 56. del pohištva, 57. hrana, živilo, 58. v strdi, 59. sestavni del hoje; naravna mera, 60. pritok Savinje, 61. gozdni bog, 62. polovico Gradca, 63. park, drevored, 64. pleme, rod, 65. hiter, nagel, 66. belocvetoč grm, 67. ljubek, lep, 68. žensko ime, 69. portugalska kolonija v Prednji Indiji, 70. vladarjev sin, 71. pripadnik evropskega naroda, 72. opera Rimski-Korzakova.

Navpično: 1. jeza, bes, 2. vprašalna členica, 3. hudobni duh, 4. ruski je sedaj izredno drag, 5. število, 6. del telesa, 7. oče, 8. predlog, 9. prebivalec Odisejeve domovine, 10. delavec, 11. špansko žensko ime, 12. eden izmed čutov (nj je 1 črka), 13. dva enaka soglasnika, 14. plesalka, 17. kadilski rekvizit, 19. skupno ime za obdelano zemljo (lj je 1 črka), 20. sila, jakost, 21. težina, teža, breme, 22. kraj na Koroškem, 23. okrajšano žensko ime, 24. vrednostni papir, 25. del telesa, 26. denar, 27. denarna vrednost, 28. država v Južni Ameriki, 29. proizvod vode, mlinice, 30. bel sulfat, ki ga rabijo umetniki za odlitke, 31. žabela, 33. vežba, 34. pripadnik evropskega naroda, 35. padavina, 36. črta ločnica, 37. Jurčičeva povest, 38. zasilna stanovanjska zgradba na kmetih, 39. padavina, 41. otrok, 42. reklamno sredstvo, 43. gora na Koroškem, 44. ležišče, leglo, 46. nenavdušen, brez veselja, 47. užaljenost, srd, 48. sladka jed, 50. trinogi, nasilneži, 51. pokrajina na Hrvatskem, 52. enota japonskega denarja, 53. črn konj (dvojina), 55. delo, opravek, 56. množica, gmota, 57. osebni zaimek, 58. vodja avstrijskih pandurjev, 59. je zapeljala Evo, 60. mladi, na dvoru vzgojeni plemiški sinovi, 61. del vrat, 62. vzpetina, hribček, 63. krojaška potrebščina, 64. evropska reka, 65. velika kača (množ.), 66. dobro v narečju, 67. osebni zaimek, 68. predlog, 69. v ognju, 70. začetek predstave.

*

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 12

Vodoravno: 1. kamen, 5. Kovel, 9. zobobol, 15. omot, 16. topol, 17. nameček, 19. Serafin, 20. Divača, 22. aroma, 24. Iran, 25. Renate, 27. Erika, 29. Ur, 30. li, 31. maca, 32. enoten, 34. čilo, 36. okopan, 39. pa, 40. ere, 41. zidan, 42. Amalija, 44. oc, 45. kupeji, 49. nijedan, 52. kanali, 54. velikan, 57. mazoni, 58. Ada, 60. otok, 62. rum, 63. raca, 65. en, 66. je, 67. Arizona, 72. oj, 74. Matija, 76. ara, 78. evolucija, 80. shat, 81. navali, 83. Irena, 84. Ema, 85. zarana, 86. ujede, 87. trahom, 89. kamela, 90. precizen, 91. nagi.

Navpično: 1. kosilo, 2. Amerika, 3. mora, 4. etan, 5. konec, 6. op., 7. voda, 8. elite, 9. začetek, 10. omare, 12. očak, 13. beračija, 14. oko, 16. tiranija, 17. na, 18. maroni, 21. venec, 23. mula, 25. napad, 28. in, 31. malik, 33. Or, 35. idila, 37. Om, 38. panika, 41. zenica, 43. jen, 44. on, 46. ukor, 47. Panama, 48. svojat, 50. Ag, 51. samojedi, 53. ideja, 55. eter, 56. lo, 57. mu, 59. anatomi, 61. moli, 62. racije, 64. ataman, 68. Reval, 69. Ivana, 70. Zola, 71. nu, 73. Janez, 75. ihaha, 77. Aman, 79. Irec, 82. are, 84. Er, 85. za, 86. Ur, 87. tu, 88. og.

Für das Konsortium — Za konzorcij »Domovine«: Josip Reisner, Direktor i. R. — direktor v p., Igriška 3. — Schriftleiter — urednik: Davorin Ravljen, Journalist — novinar, Stari trg 7. — Für die Druckerei — Za tiskarno »Narodna tiskarna«: Fran Jeran, Direktor — ravnatelj, Aleševčeva 6. — Alle in Laibach — vsi v Ljubljani.